

TEZĂUR LITURGIC
24 AUGUST
+AUGUSTIN KANTIOTIS,
MITROPOLITUL FLORINEI

VIATA
SF. CUVIOS-MUCENIC
COSMA
DIN ETOLIA

ATENA, 1998

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άγιος Ιερομάρτυς Κοσμᾶς Αἰτωλός

Τρεῖς Λόγοι τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Φλωρίνης
Αὐγουστίνου Καντιώτη τοῦ Παρίου (1906-2010)
(Ἐκ τοῦ: Κοσμᾶς Αἰτωλός. Ἐκδ. Σταυρός, Ἀθήνα
1998)

Λόγοι

Α. Σκιαγραφία τοῦ Ἁγίου

Β. Ὁ Ἱεραπόστολος

Γ. Ἀλβανία καὶ Κοσμᾶς

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 96/1949 φύλλον τοῦ
περιοδικοῦ «Χριστιανικὴ Σπίθα».

*Ἡμέρα τρίτη, ἦλθεν εἰς ἀσκητὴς, καλούμενος Κοσμᾶς
ιερομόναχος, καὶ ἐδίδαξεν ἡμέρας τρεῖς ἐν Βερατίῳ. Τῇ
διδαχῇ δὲ ἔβγανε ἀναβαίνων ἐπὶ σκαμνίου, καὶ
ἐδίδαξεν ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἔκαψαν αἱ γυναῖκες τὰ
ἀσῆμια καὶ τὰ μεταξωτὰ φορέματα. Καὶ μετὰ δεύτερο
χρόνο πάλι ἦλθε εἰς Μουζακιά καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ
χωρίον Καλικούδησι καὶ τὸν ἔπνιξαν μὲ σχοινὶ καὶ τὸν
ἔρριξαν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ τὸν ἔβγαλαν καὶ τὸν
ἐνταφίασαν εἰς τὸ ῥηθὲν χωρίον. Καὶ γράφω τὴν ἡμέρα,*

*ὅπου τὸν ἐσκότωσαν -1779 Αὐγούστου 24, ἡμέρα
Σάββατο.*

(Ἀπὸ τὸ συναξάρι τῆς σκλαβωμένης φυλῆς).

Πλησιάζει ἡ ἡμέρα, ἡ 24^η Αὐγούστου, κατὰ τὴν ὁποίαν συμπληροῦται 170 ἔτη ἀφ' ὅτου εἰς ἓνα μικρὸν χωρίον παρὰ τὸν Ἄψον ποταμὸν τῆς Ἀλβανίας παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἓνας ἀπὸ τοὺς φλογερωτέρους ἱεροκήρυκας τοῦ Χριστοῦ, ὁ πάτερ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.

ὦ, πόσα ὀφείλει ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον ἄνδρα! Ἐὰν οἱ κυβερνῶντες τὸ Ἔθνος τοῦτο εἶχον γνῶσιν καὶ συναίσθησιν τοῦ μεγάλου ἔργου, ὅπερ ἐπετέλεσεν ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ ὁ ἱερομάρτυς καὶ ἰσαπόστολος Κοσμάς, ἀσφαλῶς ἡ 24^η Αὐγούστου, ἡ ἡμέρα τοῦ μαρτυρίου του, θὰ εἶχεν ὀρισθῆ νὰ ἐορτάζεται ὄχι μόνον ἐν Ἰωαννίνοις, ἀλλὰ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ στρέφουν οὕτως αἱ νεώτεροι γενεαὶ τὰς διανοίας καὶ τὰς καρδίας των πρὸς τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, κατὰ τοὺς ὁποίους τὴν Ἑλλάδα ἔσωσε, ναὶ ἔσωσε, τὸ φωτοβόλον ῥάσον ταπεινῶν ἱερομονάχων, οἱ ὅποιοι μηδὲν ἐκ τῆς ὕλης ἔχοντες ἐθαυματούργησαν, διότι κατεῖχον τὸ πᾶν, διότι εἰς τὰ στήθη των εἶχον τὸν ἀνεκτίμητον μαργαρίτην, τὸν Χριστόν!

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός! Ἕνας κόσμος ὀλόκληρος! Δὲν εἶνε δυνατὸν εἰς τὸ παρὸν ἄρθρο, νὰ ἀναλύσωμεν τὸ ὅλον

ἔργον τοῦ νεομάρτυρος τούτου. Ἄλλ' ἀπὸ τὴν ζωὴ του, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του ὡς ἱεροκήρυκος, ἡ ὁποία ὡς κῆπος ἤνθησεν, εὐωδίασεν καὶ ἔκαρποφόρησεν εἰς ὀλόκληρον τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, θὰ τολμήσωμεν νὰ συλλέξωμεν ὀλίγα ἄνθη, διὰ νὰ τὰ προσφέρωμεν ὡς μίαν ἀνθοδέσμην εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστας, διὰ νὰ ἀναπνεύσουν τὸ γνήσιον ἄρωμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς πατρῶας εὐσεβείας.

Ὁ Κοσμᾶς, ὁ θησαυρὸς αὐτὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἦτο κεκρυμμένος εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Φιλοθέου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐπὶ δύο περίπου δεκαετίας ὑπὸ σοφοῦς καθηγητὰς τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς ἐσπούδαζεν, ἐμελέτα, προσηύχετο, ἐξηγνίζετο, ἐπτεροῦτο θεϊκῶ ἔρωτι, καὶ ἐκεῖ ἐν εἰρήνῃ θὰ παρέδιδε τὴν ψυχὴν του εἰς τὸν Πλάστην. Ἀλλὰ πληροφορούμενος τὰ ἀνεκδιήγητα μαρτύρια τῶν συμπατριωτῶν του, ἐθλίβετο. Ἐπόνει ὁ φιλόπατρις. Ἔχυνε πικρὰ δάκρυα. Μυστικῆ φωνῆ τοῦ ἔλεγε: *Κοσμᾶ! Τὸ ἔθνος καίεται καὶ σὸ ἀναπαύεσαι; Λάβε τὴν ἀποστολικὴν ράβδον καὶ κήρυξε τὰ μεγαλεῖα τοῦ Σταυρωθέντος καὶ Ἀναστάντος Κυρίου. Παρηγόρησε τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.*

Εἰς ἡλικίαν 45 ἐτῶν, ὅτε τὸ πνεῦμά του εἶχε μεστῶσει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὁ π. Κοσμᾶς ἀφήνει τὸ Ἅγιον Ὅρος, μεταβαίνει εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἐκφράζει εἰς τὸν Πατριάρχην Σεραφεῖμ Β' (1757-1761) τὸν ἐσωτερικὸν του πόθον, διορίζεται ἱεροκήρυξ τοῦ

Γένους, καὶ μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐξέρχεται εἰς τὴν πρώτην ἱεραποστολικὴν περιοδεῖαν, τὴν ὁποῖαν ἠκολούθησαν ἄλλαι τρεῖς περιοδεῖαι. Ἐπὶ 20 ἔτη περιώδευε τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, ἀπὸ τῶν Δωδεκανήσων μέχρι τοῦ Βερατίου καὶ τῆς Αὐλώνας! Παντοῦ ἐκήρυξεν.

Ὁ π. Κοσμᾶς ἦτο ἀπλοῦς, ἀλλὰ δυνατός, πρωτότυπος εἰς τὸ κήρυγμά του. Εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κηρύξῃ, ἐστήνετο ἓνας μέγας Σταυρός. Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Σταυροῦ, ἐπάνω εἰς ἓνα σκαμνί, πρόχειρον ἄμβωνα τῆς ὑπαίθρου ἀνήρχετο ὁ ταπεινὸς ἱερομόναχος καὶ ὠμίλει. Ὁμίλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας του. Ὁμίλει μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀλιέων τῆς Γαλιλαίας. Εἶχε βαθεῖαν συνείδησιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του ὡς ἱεροκήρυκος. Ἐγὼ -ἔλεγε πρὸς τὸν λαόν- *μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, μήτε σακκούλα ἔχω, μήτε σπίτι, μήτε ἄλλο ράσο, καὶ τὸ σκαμνὶ ὅπου ἔχω ἰδικόν σας εἶνε, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὸν τάφου μου. Ἐτοῦτος ὁ τάφος ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ διδάξῃ, βασιλεῖς, πατριάρχας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νέους καὶ γέροντας, καὶ ὅλου τὸν κόσμον.*

Ἡ καρδία του ἦτο ἀτρόμητος. Πᾶσα περὶ τὰ ἥθη ἀταξία, πᾶσα σκανδαλίζουσα τὸν λαὸν ἁμαρτίαν, ἠλέγχετο δημοσίᾳ. Οἰαδήποτε ἀδικία, ἢ ὁποῖα διεπράττετο εἰς βᾶρος τοῦ λαοῦ ἐκ μέρους τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, προεκάλει κύματα ἀγανακτήσεως εἰς τὰ στήθη του. Ὁ π. Κοσμᾶς

δὲν ἐχαρίζετο εἰς οὐδένα. Εἰς τὴν Λάρισαν, τὴν Ζάκυνθον, τὴν Κεφαλληνίαν, τὴν Κέρκυραν καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, οἱ πλούσιοι, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἶχον συμμαχήσει μὲ τοὺς κατακτητὰς (Τούρκους καὶ Ἑνετούς), καὶ μὲ τὴν αἰσχρὰν πλεονεξίαν ἀπεμύζων καὶ τὴν ἐλαχίστην οἰκονομικὴν ἰκμάδα τοῦ λαοῦ, ἠλέγχθησαν σφοδρῶς, καὶ διὰ τοῦτο ἠγέρθησαν ἐναντίον του. Εἰς πολλὰς πόλεις, μὲ τὰς διαβολὰς καὶ τὰς συκοφαντίας των, οἱ σκοτεινοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι κατώρθωσαν νὰ ἀπαγορευθῇ τὸ κήρυγμά του. Εἰς τὴν Κέρκυραν μάλιστα ἐγένετο συμπλοκή, καὶ τὸ ὑποκάμισον τοῦ Κοσμᾶ ἐσχίσθη. Ἐνα τεμάχιον τούτου σώζεται ὡς ἱερὸν κειμήλιον εἰς τὸν Ἰ. Ν, τῆς Ἁγίας Βαρβάρας τοῦ χωρίου Μαντουκίου.

Ὁ λαὸς ὅμως, ὁ πολὺς λαός, ὁ ὅποιος ἔβλεπε τὸ ἀγνὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Ἁγίου, ἦτο μαζί του. Τὸν ἠκολούθει κατὰ χιλιάδας. Ὅτε ἐκ Κεφαλληνίας ἔφευγε πρὸς τὴν Ζάκυνθον, 10 καϊκία γεμάτα ἀπὸ εὐσεβεῖς Κεφαλλῆνας τὸν συνόδευον. Ὅπου διήρχετο, ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἠλλάσσει. Ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἀνύψωνε τὰς ψυχὰς τὸ ἐμπνευσμένον κήρυγμά του. Ζῶα, κτήνη, ἔτσι ὠνόμαζε τοὺς Χριστιανοὺς ἢ γλῶσσα τῶν Τούρκων. Ἐτσι τοὺς ἐθεώρουν, καὶ ἔτσι, καὶ ἀκόμη χειρότερον, τοὺς μετεχειρίζοντο οἱ ἄπιστοι κατακτηταὶ των. Ὅχι -ἐφώναζεν ὁ ἱεροκήρυξ τοῦ Χριστοῦ- *ὄχι δὲν εἶσθε κατώτερα ὄντα, οὔτε σεῖς, οὔτε αἱ γυναῖκές σας, οὔτε τὰ παιδιά σας. Εἶσθε τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθητε διὰ τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλά. Ἡ ψυχὴ*

καὶ τοῦ ταπεινωτέρου ἀνθρώπου προώρισται διὰ τῆς πίστεως, τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τῶν λοιπῶν μυστηρίων καὶ τῶν ἀγαθῶν μυστηρίων νὰ λάμψη ὡσπερ ὁ ἥλιος, ὑπὲρ τοῦ ἥλιου, νὰ γίνῃ νύμφη Χριστοῦ.

Τὸ κήρυγμά του εἶχε τεραστίαν τὴν ἐπίδρασιν. Καὶ ληστὰς ἀκόμη ἀφώπλιζεν. Εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ τῆς Βουβούσης συνήντησε ληστοσυμμορίαν, τρομοκρατοῦσαν τὴν περιφέρειαν. Ἄλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῆς συνεκινήθη ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου τόσον, ὥστε μετενόησε διὰ τὰ ἐγκλήματα, ποὺ εἶχε διαπράξει εἰς βάρος ἀθῶων πλασμάτων, ἐπέταξε τὰ ὄπλα του, διέλυσε τὴν συμμορίαν, καὶ ἐγένετο ἓνας ἀπὸ τοὺς κοινωφελέστερους χριστιανοὺς τοῦ τόπου του.

Ὁ πᾶτερ Κοσμᾶς, ἀκραιφνῆς Χριστιανός, ἠγάπα τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην. Ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ἁγίαν του ψυχὴν, ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, εἶχεν ἀνάψει δύο μεγάλας, οὐρανομήκεις φλόγας, ποὺ ἐφώτιζον ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του. Ὁ π. Κοσμᾶς ἐφλέγετο, ἐκαίετο ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦγάπα ἐν πρώτοις τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἴδου τί περὶ αὐτῆς ἔλεγεν: *Ἐγὼ ἐδιάβασα πολλὰ περὶ Ἑβραίων, ἀσεβῶν, αἰρετικῶν καὶ ἀθέων. Τὰ βάθη τῆς σοφίας ἠρεύνησα. Ὅλες οἱ πίστες εἶνε ψεύτικες. Τοῦτο ἐκατάλαβα ἀληθινά· μόνου ἢ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων εἶνε καλὴ καὶ ἁγία, τὸ νὰ πιστεύωμεν καὶ νὰ βαπτίζώμεθα εἰς τὸ*

ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Τοῦτο σᾶς λέγω εἰς τὸ τέλος· νὰ εὐφραίνεσθε ὅπου εἴσθε Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, καὶ νὰ κλαίετε διὰ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς αἵρετικοὺς ὅπου περιπατοῦν εἰς τὸ σκότος.

Ἠγάπα τὴν Ὁρθοδοξίαν. Καὶ μαζί με τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἠγάπα καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς στενωῶς καὶ ἀδιαρρήκτως μετ' αὐτῆς συνδεδεμένην. Ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἡ πρώτη πιστὴ θυγάτηρ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλλὰς ἦσαν ἀχώριστοι ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἁγίου. Διὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν βασκανισμένην αὐτὴν χώραν, ὠμίλει με δάκρυα. Συνίστα τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ ἵδρυσεν περὶ τὰ 300 Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἀδελφέ! -ἔλεγεν εἰς τὸ κήρυγμά του- σὺ ποὺ κάμνεις παιδιά, νὰ τὰ παιδεύῃς καὶ νὰ τὰ μανθάνῃς γράμματα καὶ ἐξόχως Ἑλληνικά, διότι ἡ Ἐκκλησία μας εἶνε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Δὲν σᾶς λέγω περισσότερα, διότι εἴσθε φρόνιμοι καὶ γνωστικοί... Τόσον ἠγάπα τὴν Ἑλλάδα ὁ μακάριος, ὥστε ἠεὺφραίνετο νὰ ἀκούῃ παντοῦ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἰδιαιτέρας προσπαθείας κατέβαλεν εἰς τὰ βλαχοχώρια τῆς Πίνδου διὰ νὰ μάθουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν οἱ κάτοικοι. Εἰς δὲ τὰ χωρία ἐκεῖνα τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Ἀλβανίας, εἰς τὰ ὅποια εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἡ ἄλβανικὴ γλῶσσαν καὶ μαζί με τὴν διάδοσιν τῆς γλώσσης ὑπῆρχε καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, ὁ Ἅγιος ἦτο αὐστηρότατος. Κάποτε ἠκούσθη νὰ λέγῃ: Ὅποιος χριστιανός, ἄνδρας ἢ γυναῖκα, ὑπόσχεται μέσα εἰς τὸ σπίτι του νὰ μὴν

κουβεντιάζῃ ἀρβανίτικα, ἄς σηκωθῆ ἑπάνω νὰ μοῦ εἰπῆ καὶ νὰ πάρω ὅλα μου τὰ ἀμαρτήματα εἰς τὸν λαιμό μου ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐγεννήθηκε ἕως τώρα καὶ νὰ βάλω ὅλους τοὺς χριστιανούς, νὰ τὸν συγχωρέσουν καὶ νὰ λάβῃ μίαν συγχώρεσιν ὅπου νὰ ἔδιδε χιλιάδες πουγγιά δὲν θὰ τὴν ἐματάβρισκε.

Μὲ διάφορα σημεῖα προεφήτευσεν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ὀλίγον δὲ πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου εἶπε ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔχῃ ἔνδοξον μέλλον εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἦγάπα ὁ Κοσμᾶς τὴν ἐπίγειον Πατρίδα. Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὴν ἐπίγειον Πατρίδα, ὁ πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος δοῦλος τοῦ Κυρίου ἔβλεπε τὴν Οὐράνιον Πατρίδα. Ὡ, μὲ πόσῃ θερμότητι ὠμίλει δι' αὐτήν! Ὁ Θεὸς - ἐκήρυττε- μᾶς ἔκανε μὲ τὸ κεφάλι ὀρθούς, καὶ μᾶς ἔβαλε τὸν νοῦν εἰς τὸ ἑπάνω μέρος, διὰ νὰ στοχαζώμεθα πάντα τὴν οὐράνιον βασιλείαν, τὴν ἀληθινήν μας Πατρίδα. Ὅθεν ἀδελφοί μου, σᾶς διδάσκω καὶ σᾶς συμβουλεύω, πλὴν τολμῶ πάλιν καὶ παρακαλῶ τὸν γλυκύτετον Ἰησοῦν Χριστόν, νὰ στείλῃ οὐρανόθεν τὴν χάριν του, καὶ τὴν εὐλογίαν του εἰς αὐτὴν τὴν χώραν καὶ ὅλους τοὺς χριστιανούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νέους καὶ γέροντας, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σας· καὶ πρῶτον ἀδελφοί μου, ἄμποτε νὰ σᾶς εὐσπλαγχνισθῆ καὶ νὰ σᾶς συγχωρέσῃ τὰς ἀμαρτίας σας καὶ νὰ σᾶς ἀξιώσῃ νὰ διέλθετε καὶ ἐδῶ καλὴν καὶ εἰρηνικὴν αὐτὴν τὴν μάταιαν ζωὴν, καὶ μετὰ θάνατον

*εις τὸν Παράδεισον, εἰς τὴν Πατρίδα μας τὴν ἀληθινήν,
νὰ χαιρώμεθα πάντοτε, νὰ δοξάζωμεν καὶ νὰ
προσκυνῶμεν τὴν Ἁγίαν Τριάδα εἰς αἰῶνας αἰώνων.
Ἀμήν.*

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ-ΕΛΛΑΣ-ΑΙΩΝΙΟΤΗΣ. Ἴδου τὰ
συναισθήματα ποὺ μὲ μεγάλην δύναμιν ἔρριπτε
παντοῦ ὁ π. Κοσμᾶς.

Μαθηταὶ του ὑπῆρξαν χιλιάδες. Ὁ Σαμουήλ, ὁ
διάσημος ἐκεῖνος ἱερομόναχος, ὅστις ἔθεσε πῦρ καὶ
ἐνεταφιάσθη εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ Σουλίου· ὁ ἐκ
Σαμαρίνης νεομάρτυς Δημήτριος, ὅστις ζῶν ἐκτίσθη
καὶ ἐμαρτύρησε· χιλιάδες ἁμαρτωλοὶ καὶ κλέφται, οἱ
ὁποῖοι ὡς μικρὰ παιδιά τὸν ἤκουσαν, καὶ ἀνδρωθέντες
κατόπιν συμμετέσχον εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821·
ὑπῆρξαν ἀφοσιωμένοι μαθηταὶ του. Καὶ μέχρι
σήμερον, ἡ ἀνάμνησις του ὡς διδασκάλου, ὡς
προφήτου, ὡς θαυματουργοῦ ζῆ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
λαοῦ μας. Κατὰ τὴν περιοδείαν μου ὡς ἱεροκήρυκος
εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γρεβενῶν, συνήντησα σεβασμίους
γέροντας, βοσκοὺς τῆς Πίνδου, οἱ ὁποῖοι ἤκουσαν
τοὺς πάππους των νὰ λέγουν ὅτι οἱ γονεῖς των εἶχον
ἀκούσει οἱ ἴδιοι τὸν ἀείμνηστον διδάσκαλον, καὶ
ἀνέφερον πλεῖστα ὅσα ἀνέκδοτα ἐκ τῆς θαυματουργοῦ
δράσεώς του. Εἰς δὲ τὴν ὡραίαν κωμόπολιν τῆς
Πίνδου τὴν Σαμαρίναν, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐκήρυξεν,
οἱ εὐσεβεῖς τῆς κάτοικοι ἐκτίσαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν
Ἱερὸν Ναὸν τιμῶμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου.

Ἄλλ' ἐὰν τῶρα ἐκ τῶν ὑπῤωρειῶν τῆς Πίνδου μεταβῶμεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ Ἁγίου, τὴν εὕρισκομένην εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, θὰ συναντήσωμεν ἐκεῖ ἄραγε μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἀντάξιον τοῦ μεγάλου τούτου χριστιανοῦ διαφωτιστοῦ καὶ διδασκάλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους; Δυστυχῶς ὄχι! Καὶ ὅμως οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Ἀκαρνανῆες, οἱ διακρινόμενοι ἀνέκαθεν διὰ τὰ θρησκευτικὰ καὶ πατριωτικὰ συναισθήματά των, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον κτίσει πρὸ πολλοῦ τοιοῦτον Ἱερὸν Ναόν. Πρὸ τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖται ἄνθρωπος, ὅστις θ' ἀνάψη τὸ πρῶτον πῦρ*.

* Ὅπως καὶ εἰς τὸν πρόλογον τῆς δευτέρας ἐκδόσεως ἐγγράφομεν, ὠραῖος Ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου ἐκτίσθη εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ πατρίδα. Ἄξιοι πολλῶν ἐπαίνων οἱ διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ μετὰ ζήλου ἐργασθέντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, καταγόμενοι ἐκ τῆς περιφέρειας τοῦ Ἁγίου. Εἶθε νὰ μὴν εἶνε μακρὰν ἢ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ Μονὴ θὰ κτισθῆ, καὶ Ἱεραποστολικὴ Σχολὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου θὰ ἰδρυθῆ πρὸς ἀναζωογόνησιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

Εἶθε ἓνας ἐκ τῶν δραστηρίων κληρικῶν, τῶν πεφωτισμένων θεολόγων καὶ τῶν εὐσεβῶν τέκνων, ποὺ δὲν ἔπαυσε νὰ γεννᾷ ἢ ἠρωϊκὴ αὐτὴ ἐπαρχία τῆς Ρούμελης, εἶθε ἓνας νὰ εὕρεθῆ νὰ ἐνστερνωθῆ τὴν ιδέαν αὐτὴν, καὶ ἐκεῖ ὅπου εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τοῦ

ἡλίου ὁ Νεομάρτυς, νὰ κτισθῆ περιλάμπρος Ναὸς καὶ παραπλεύρως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Σχολὴ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν· **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ «Ο ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ»**, τῆς ὁποίας οἱ μαθηταὶ θὰ ἐμπνεώνται, θὰ διδάσκονται καὶ θὰ ἐφαρμόζουν τὰς πρακτικὰς μεθόδους τοῦ κηρύγματος τοῦ μεγάλου τούτου ἱεραποστόλου τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἡ Ἑλλὰς περιμένει ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν νέους ἱεραποστόλους μὲ τὴν φλόγα τοῦ μεγάλου συμπατριώτου των.

* * *

Ἄγιε Κοσμά, ἱερομάρτυς καὶ ἰσαπόστολε! Ἐβάδισες ἐπάνω εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Νεώτερος Ἀπόστολος τοῦ Κυρίου ἀνεδείχθης. Ἡ Ἑλλὰς τὴν ὁποίαν εὐηργέτησες μὲ διδασκαλίαν, μὲ προφητείας, μὲ θαύματα, καὶ τέλος μὲ τὸ μαρτυρικὸν σου αἷμα, δὲν πρόκειται νὰ λησμονήσῃ τὸ ὄνομά σου. Τὸ ἱερόν σου λείψανον μένει ἐκεῖ, πέραν τῶν συνόρων μας, ὅπως μένουν τὰ ὀστᾶ τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων τῆς Φυλῆς μας... Ἄλλ' ἡ μακαρία ψυχὴ σου πτερυγίζει ὑπεράνω τῆς Χώρας ταύτης, βλέπει τὰ δάκρυα καὶ τὰ αἵματα, τὰς ἀγκῶνας καὶ τὰ ἰκρίώματα, ποῦ ἔστησεν ὁ Ἐωσφόρος διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν Φυλὴν μας, καὶ δέεται**. Καὶ μὴ παύσης δεόμενος ὅπως ὁ Θεὸς δώσῃ λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ὁ μαρτυρικὸς αὐτὸς λαός, τὰ τελευταῖα παρήγορά σου

λόγια, με τὰ ὁποῖα ἐσφράγισες τὴν ἰδικὴν σου μαρτυρικὴν ζωὴν: ΔΙΗΛΘΟΜΕΝ ΔΙΑ ΠΥΡΟΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΞΗΓΑΓΕΣ ΗΜΑΣ ΕΙΣ ΑΝΑΨΥΧΗΝ. (Ψαλμ. 65, 12)

** Ταῦτα ἐγράφοντο καθ' ὄν χρόνον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν Ἑπειρωτικῶν καὶ Μακεδονικῶν ὁρέων σφοδραὶ μάχαι διεξήγοντο καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς τὸ στόμα ἀγρίων θηρίων τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι, ἐὰν πολλάκις ἐσώθημεν ἐκ φοβερῶν κινδύνων, τοῦτο ὀφείλομεν εἰς τὰς προσευχὰς τῶν Ἁγίων καὶ Μαρτύρων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν καὶ ἐμαρτύρησαν ἐν μεσῷ ἡμῶν. Ἐὰν ὅμως μένωμεν ἀμετανόητοι, σκληροκάρδιοι, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι, τότε, κὰν ὅλοι οἱ Ἅγιοι καὶ Μάρτυρες ὑπὲρ ἡμῶν δέωνται, δὲν θὰ σωθῶμεν.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ. Ο ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. ??/1959 φύλλον τοῦ περιοδικοῦ «Χριστιανικὴ Σπίθα».

Πρὸ καιροῦ μία ἱερὰ ἐπέτειος ἐωρτάσθη ἐν Ἑλλάδι. Κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγουστον, 24 τοῦ μηνός, συνεπληρώθησαν 180 ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποῖαν εἰς κάποιον χωρίον τῆς Βορείας Ἠπείρου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄψου ποταμοῦ

(Δεβόλη), πλησίον τοῦ Βερατίου, κατόπιν μαρτυρίου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἓνα ἔνδοξον τέκνον τῆς ἠρωϊκῆς ταύτης γῆς. Τὸ ὄνομά του ἠλεκτρίζει καὶ σήμερον· Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός (1714-1779).

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ταύτῃ εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐδημοσιεύθησαν ἄρθρα τινά, ἀλλ' ὡς παρετήρησεν ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος, εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἄρθρων δὲν ἐνεφανίζετο ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ γνησία. Διότι ἕκαστος προσεπάθει νὰ δώσῃ εἰς τὴν εἰκόνα τὸ χρῶμα τῆς ἰδίας του ἀρεσκείας, τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἁγίου, νὰ ἐκφράζονται ἰδέαι τῶν κοσμικῶν κύκλων, τὰς ὁποίας ἐὰν ἔζη σήμερον καὶ ἤκουε, θὰ ἔφριπτεν ὁ Ἅγιος διὰ τὴν δεινὴν παραποίησιν καὶ διαστρέβλωσιν τοῦ νοήματος τοῦ ἀγῶνός του. Ἐπειδὴ π.χ. ὁ Ἅγιος διὰ τὴν δεινὴν παραποίησιν ἐπέτρεψεν ὑλικὸν κατεστραμμένου τινὸς Ναοῦ νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν ἀνέργειαν σχολείου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ ἐξήχθη ἀμέσως τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Κοσμᾶς δὲν ἔκαμνε τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ κρημνίσῃ ἐκκλησίας διὰ νὰ κτίσῃ σχολεῖα. Ποῖος; Ἐκεῖνος, ὅστις, ἐὰν ἤθελε τὰ γράμματα, τὰ ἤθελε ὡς ὑποβοηθητικὰ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, λέγων ὅτι τὸ σχολεῖον ἀνοίγει ἐκκλησίας, ἀνοίγει μοναστήρια. Καὶ ἄρα σχολεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει θεμέλιον θρησκευτικόν, δὲν ἔχει θεμέλιον τὴν μεγάλην ἐντολὴν τῆς ἀγάπης,

τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, ἀλλ' εἶνε ψυχρὸν, ἀδιάφορον, πολέμιον τῆς ἀληθοῦς πίστεως, τὸ σχολεῖον αὐτὸ ἔχει ἐκφυλισθῆ, εὐρίσκεται ἐκτὸς προορισμοῦ καὶ εἶνε δυναμίτις εἰς τὰ θεμέλια τῆς Ὁρθοδόξου κοινωρίας. Διότι, ὡς προφητικῶς ἔλεγεν ὁ Ἅγιος: *τὰ μεγάλα κακὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα θάρθουν ἀπὸ τοὺς διαβασμένους.* Ἐπειδὴ εἰς ἄλλην περίπτωσιν συνέβη νὰ καυτηριάζη νὰ ἀμαρτήματα, τὰς ἠθικὰς παρεκτροπὰς, τὴν ἀσπλαχνίαν καὶ ἀδικίαν τῶν πλουτούντων καὶ ἐν γένει τῶν κατεχόντων κάποιαν θέσιν ἐν τῇ κοινωρίᾳ, ἐκ τοῦ ἐλέγχου τούτου ἐξήγαγον ἄλλοι τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἅγιος δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο, παρὰ ἓνας κοινωνικὸς ἐπαναστάτης, κάμνων ταξικὸν ἀγῶνα, ἐξεγείρων τοὺς μικροὺς κατὰ τῶν μεγάλων. Ἐπειδὴ εἰς ἄλλην περίπτωσιν συνέβη νὰ ἐλέγξη τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ἱερατείου καὶ μάλιστα τῶν ἀρχιερέων, ἐκ τοῦ ἐλέγχου τούτου πάλιν κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Κοσμᾶς ἦτο κατὰ τῆς Ἱεραρχίας. Ἐπειδὴ ὠμίλει εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἄρα –εἶπον οἱ ὀπαδοὶ τῆς μαλλιαρῆς γλώσσης- ὁ Κοσμᾶς δημοτικιστῆς, φρονῶν ὅτι μόνον διὰ τῆς γλώσσης θὰ σωθῆ ὁ κόσμος! Καὶ ἄλλοι τέλος, ἀπὸ ὠρισμένας φράσεις καὶ ἐνεργείας κρίνοντες αὐτόν, ἔλεγον ὅτι εἶνε πράκτωρ ξένης δυνάμεως, τῶν Μοσχοβιτῶν, ἔχων σχέσιν μὲ τὸ κίνημα Ὁρλώφ (1770), κατηγορία, ἣ ὁποία ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, τῶν Ἑβραίων, διὰ τὴν ἐξόντωσίν του.

Πόσον ὀλίγον οἱ τοιοῦτοι ἠννόησαν τὸν Κοσμᾶν! Ὁ Κοσμᾶς ἦτο βεβαίως μία πολυμερῆς προσωπικότης, πολυέδρος τις ἀδάμας. Ἄλλ' ἐκάστη πλευρὰ τοῦ πνευματικοῦ τούτου ἀδάμαντος ἠκτινοβόλει τὸ ἴδιον φῶς, τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου. Τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κοσμᾶ ἦτο καθαρῶς πνευματικόν, εὐαγγελικόν, μεταφυσικόν. Ὁ Κοσμᾶς ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ ὑπῆρξε πρέσβυς Θεοῦ, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἦτο ἓνας ἀληθῆς ἱεραπόστολος. Ἐξετέλεσε τὴν ἐντολὴν ἐκείνην τοῦ Κυρίου: *Πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη...* ἡ ὁποία καὶ σήμερον ἀναζητεῖ τοὺς ἐκτελεστάς της ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς γῆς. Πόσα ἑκατομμύρια λαῶν ἀναμένουν τοὺς νέους εὐαγγελιστάς!

Διὰ νὰ συλλάβωμεν καλῶς τὸ νόημα τῆς ἀποστολῆς Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν ἐποχὴν του καὶ τὸ ἔργον του, νὰ ἴδωμεν δηλαδή, ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἱστορικὸν πλαίσιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκινήθη καὶ ἔδρασεν ἱεραποστολικῶς, καὶ πῶς ἐκινήθη καὶ ἔδρασεν.

* * *

Ὁ αἰὼν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζησε καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὑπῆρξε διὰ τὸν Χριστιανισμὸν τῆς Ἀνατολῆς αἰὼν μεγάλης δοκιμασίας τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. Ὁ σατανᾶς, ἵνα μεταχειρισθῶμεν εὐαγγελικὴν ἔκφρασιν (Λουκ. 22,

31), ἐκράτει κόσκινον καὶ ἐκοσκίνιζε τοὺς χριστιανοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὰ ὄργανά του, μικροὶ καὶ μεγάλοι ἄρχοντες τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὅλοι φανατικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ, ἐπίεζον ποικιλοτρόπως τοὺς χριστιανοὺς διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Πίστιν των.

Δι' ἐλαχίστην ἀφορμὴν, συνελάβανον καὶ ἐφυλάκιζον χιλιάδας χριστιανῶν, καὶ τότε μόνον ἤνοιγον τὰς σιδηρᾶς θύρας τῶν ἀπαισίων φυλακῶν καὶ ἄφηναν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὅταν ἤρνοῦντο τὴν Πίστιν των καὶ ἐδήλωνον ὅτι προσχωροῦν εἰς τὴν θρησκεία τοῦ ψευδοπροφήτου των. Φόροι βαρεῖς, δυσβάσταχτοι ἐπιβάλλοντο εἰς τοὺς ραγιᾶδες, οἱ ὅποιοι ὅπωςδήποτε θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσπραχθοῦν, μία δὲ ὁδὸς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν φόρων ὑπῆρχεν, ἡ ἀλλαξοπιστία. Ἐλεύθερος ἐκ τῶν φόρων ὁ ἀλλαξοπιστῶν. Εὐνοῦχοι τῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων ἤρπαζον ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν μητέρων τὰς ὠραιότερας Ἑλληνίδας καὶ ἐνέκλειον εἰς τὰ ἄντρα τῆς ἀκολασίας, τὰ περιβόητα χαρέμια. Ἀξιωματικοὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ περισυνέλεγον τὰ εὐρωστώτερα καὶ εὐφυέστερα παιδιὰ τῶν χριστιανῶν διὰ νὰ τὰ κάμουν Γενιτσάρους.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν αὐτῶν, οἱ ἀσθενέστεροι χαρακτῆρες ἐπιπτον. Ὅχι μόνον ἄτομα, ἀλλὰ καὶ οἰκογένειαι καὶ χωρὶά ὀλόκληρα μαζί μὲ τοὺς ἱερεῖς των ἠλλαξοπίστουν. Δὲν εἶνε ὑπερβολὴν νὰ εἴπωμεν, ὅτι

ἓνα μέγα μέρος τῶν σημερινῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν καὶ νέμονται τὴν πλουσιωτάτην χώραν τῆς Μ. Ἀσίας, εἶνε μακρινοὶ ἀπόγονοι... χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἐπρόδωσαν τὴν Πίστιν των. Ὡς ἔγραφεν ὁ αἰμίμητος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος, τέως Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος: *οὐδεὶς ὑπάρχει τουρκικῆς καταγωγῆς καθ' ὅλην τὴν ὑπερθαλάσσιαν ὑπερκειμένην τῆς Τραπεζοῦντος χώραν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ὑπεράνωθεν τούτων διηκούσης περιφέρειας Χαλδείας. Πάντες δ' οὗτοι (οἱ Τοῦρκοι) εἰσὶν Ἕλληνες ἐξ Ἑλλήνων καταγόμενοι. Πάντες οὗτοι παυδημεὶ ἢ τινες μόνου ἐξώμοσαν. Ἰδίως ὁ ἐξισλαμισμὸς ἔκανε θραῦσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν, Ἡπειρον καὶ πρὸ πάντων Ἀλβανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ 550 χιλιάδας κατῆλθεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 50 χιλιάδων, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ ἐκινδύνευον νὰ ἐξισλαμισθοῦν. Ἐκεῖνοι δε, οἱ ὅποιοι ἔμενον ἀμετακίνητοι εἰς τὴν Πίστιν τῶν Πατέρων, ὑφίσταντο σκληροὺς διωγμοὺς καὶ μαρτύρια, τὸ δὲ τελευταῖον αἷμα, ὅπερ ἐχύθη, ἦτο τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἀρνία ἐσφάγησαν κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν. Εἰς 2 ½ ἑκατομμύρια συμποσοῦνται οἱ νεώτεροι οὗτοι Μάρτυρες! Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, περὶ τοῦ ὁποίου ὀμιλοῦμεν, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ προσκῆνιον τῆς ἱστορίας ἀγριώτατον θηρίον, ὁ Σουλτᾶνος Μουσταφᾶς ὁ Δ', ὅστις συνέλαβε τὸ σατανικὸν σχέδιον νὰ ἐνεργήσῃ μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, ὅλους δηλαδὴ τοὺς χριστιανοὺς τῆς*

Ἑλλάδος νὰ μεταφέρῃ εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐγκαταστήσῃ ἀγρίας φυλάς, Ἀβασγούς, Κιρκασίους καὶ Κούρδους. Ἐὰν τὸ σχέδιον τοῦτο ἐξετελεῖτο, τελεία ἐκρίζωσις τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδος θὰ ἐπετυγχάνετο.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐσκέπτοντο καὶ ἐνήργουν οἱ υἱοὶ τοῦ σατανᾶ πρὸς καταστροφὴν καὶ ἐξαφάνισιν τοῦ Ὁρθοδόξου χριστιανικοῦ κόσμου, ἀλλ' ὁ ὕψιστος Θεός, ὅστις ἐφύτευσε τὸ δένδρον τοῦτο τῆς Ὁρθοδοξίας ἵνα ἀνθῆ καὶ καρποφορῇ, ἵνα ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ εὐρίσκουν ἀνάπαυσιν οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ὅλων τῶν αἰώνων, δὲν ἀφῆκε νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ καταχθόνια σχέδια. Ἐξέλεξε τὰ κατάλληλα ὄργανα. Ἐνέπνεεν εἰς ἐκλεκτὰς ψυχὰς πνεῦμα ζήλου, ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, αὐταπαρνήσεως, ἀνδρείας καὶ σοφίας, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς, ὡς νέους Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὰς ἐκεῖ ὅπου ἐκινδύνευε ἡ Πίστις. Ἐνα ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν τούτων τῆς θείας Προνοίας ὀργάνων ἦτο καὶ ὁ Κοσμᾶς².

Ποῦ κατὰ τὴν δεινὴν ἐκείνην περίοδον τῆς ἱστορίας εὐρίσκετο ὁ Κοσμᾶς; Ἐξῆ εἰς τόπον ἔρημον. Εὐρίσκετο εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐμόναζεν εἰς τὴν Ἱ. Μ. Ἁγίου Φιλοθέου. Πόσον ὠραῖα, ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως ἐννοῶ, πόσον ὠραῖα διήρχετο ἐκεῖ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του ὁ Κοσμᾶς! Ψαλμωδίαι, ἀγρυπνίαι, ἀνάγνωσις Γραφῶν καὶ Πατερικῶν βιβλίων, ἀσκησις καὶ σκληραγωγία, συνομιλία με

τοὺς ἁγίους ἀδελφοὺς καὶ πατέρας, πρὸ πάντως δὲ διὰ τῆς νοερᾶς προσευχῆς γλυκυτάτη συνομιλία μὲ τὸν Ουράνιον Πατέρα, ἐδημιούργουν ἓνα εὐχάριστον πνευματικὸν κλίμα, μίαν ἰδεώδη ἀτμόσφαιραν, ἡ ὁποῖαν ὑπενθύμιζε τὴν κορυφὴν τοῦ Θαβωρείου ὄρους. Εὐρίσκετο μακρὰν τῶν ἀθλιότητων τοῦ κόσμου, μακρὰν τῆς θυέλλης, ἡ ὁποῖα ἐλυσομανοῦσεν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῶν Ὀρθοδόξων. Ἀλλ' ὅσον μακρὰν καὶ ἐὰν εὐρίσκετο, ἔφθανον ὅμως εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ Ἁγίου αἱ σπαρακτικαὶ φωναί, οἱ κοπετοὶ καὶ οἱ θρῆνοι τῶν μυριάδων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπέφερον καὶ ἔπασχον τὰ πολυειδῆ μαρτύρια. Ἐφθανον αἱ θλιβεραὶ εἰδήσεις, ὅτι καθημερινῶς εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Δ. Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας, ὁ σατανᾶς ἔκαμνε θραῦσιν, καθημερινῶς Ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἠλλαξοπίστουν, ἐποδοπάτουν τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ προσεκύνουν τὴν ἡμισέληνον τοῦ Μωάμεθ. Ἀπέναντι τῆς καταστάσεως αὐτῆς δὲν ἠδύναντο νὰ μὲνη ἀδιάφορος. Εἰς τὴν μόνωσίν του ἐσυλλογίζετο: Ἐγὼ νὰ μένω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἀπρόσβλητος ἐκ τῆς συμφορᾶς, καὶ κάτω ἐκεῖ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις, οἱ ἀδελφοί μου νὰ βασανίζονται καὶ νὰ μαρτυροῦν; Δὲν πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ σπεύσω εἰς βοήθειάν των; Ναι! Τοὺς βοηθῶ καὶ ἀπὸ ἐδῶ μὲ τὰς προσευχάς μου, διότι τὸ μετὰ πίστεως καὶ καθαρᾶς καρδίας ὑπὲρ τῶν ἄλλων προσεύχεσθαι εἶνε ἴσον πρὸς τὸ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς

ἀρετῆς. Ἄλλ' εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν δεινῆς δοκιμασίας δὲν χρειάζεται καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ; Δὲν χρειάζεται ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἐν φυλακαῖς μαρτύρων, δὲν χρειάζεται ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς τεθλιμμένους ἀδελφούς; Ἐνας παρήγορος λόγος, μία συμβουλή, μία ἐκδήλωσις εὐσπλαγχνίας, ἓνα δάκρυ, ποὺ ἐνώνεται μὲ τὰ δάκρυα τῶν πονεμένων, δὲν εἶνε ἀνεκτίμητοι προσφοραὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως; Ἀλλὰ ἄρα γε νὰ εἶμαι ἰκανὸς διὰ μίαν τοιαύτην ἀποστολήν; Θὰ ὠφελήσω ἢ μήπως θὰ βλάψω; Θὰ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ἀντισταθῶ εἰς ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τοῦ κόσμου; Καὶ προσπαθῶ νὰ σώσω τοὺς ἄλλους, μήπως ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἀπωλέσω τὴν ἰδικήν μου ψυχὴν; Τι πρέπει νὰ πράξω; Ὡ Ὑψιστε! Γνώρισόν μοι ὁδὸν ἐν ἧ πορεύσομαι.

Ὁ Κοσμάς ἐπάλαιε μὲ τοὺς λογισμοὺς. Ἦγωνία. Εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν Γεθσημανῆ τῆς ζωῆς, ὅπως πᾶς ὅστις καλεῖται νὰ ἀναλάβῃ ἐν τῷ κόσμῳ βαρεῖαν ἀποστολήν. Πικρὸν ποτήριον δι' αὐτὸν ἠτοιμάζετο. Εἰς τὴν ἀγωνίαν του αὐτὴ ἔδωκεν ἀπάντησιν φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Ἦνοιξεν τὴν Γραφήν, καὶ τὸ βλέμμα του προσηλώθη εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: *Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.* (Α΄ Κορ. 10, 24). Τὸ ῥητὸν τοῦτο ἔρριψε τὸ φῶς τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὴν καρδίαν του. Διὰ τοῦ ῥητοῦ τούτου ἦτο ὡς νὰ ἔλεγε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον: *Κοσμά! Μὴ σκέφτεσαι μόνου τὸ ἰδικόν σου πνευματικὸν συμφέρον, ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Τὸ δὲ συμφέρον τῶν*

ἄλλων ἐπιβάλλει νὰ ἀφήσης τὸ ἐρημητήριό σου, νὰ λάβῃς τὴν ὁδοιπορικὴν ῥάβδον, καὶ νὰ ῥιφθῆς εἰς τὴν μεγάλην περιπέτειαν τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ψυχῶν...

Ἀλλὰ ὁ Κοσμάς δὲν ἤρκεσθη μόνον εἰς τὸν φωτισμὸν ποὺ ἔλαβεν ἀπὸ τὸ ῥητὸν τοῦτο τῆς Ἁγίας Γραφῆς. ἤθελῃσε νὰ ἴδῃ ἐὰν καλῶς ἐφήρμοζε εἰς ἑαυτὸν τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνεβουλεύθη λοιπὸν τοὺς πνευματικοὺς πατέρας, μετέβη καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπεσκέφθη τὸν τότε Πατριάρχην Σεραφεῖμ, καὶ ἐξέφρασεν αὐτῷ τὰς ἐνδομύχους σκέψεις καὶ πόθους του. Ὁ Πατριάρχης ἐπεδοκίμασεν τὸ σχέδιον, τοῦ ἔδωκεν εὐλογίαν, τὸν ἐφωδίασε μὲ γραπτὴν ἄδειαν κηρύγματος, καὶ τότε ὁ Κοσμάς, πεπεισμένος ὅτι διὰ τῆς φωνῆς τῆς συνειδήσεώς του, διὰ τῆς φωνῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν τῶν πνευματικῶν πατέρων ἐκαλεῖτο εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ψυχῶν, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀποστολὴν του. Εἰς ὁποῖαν βαρεῖαν ἀποστολὴν! Νὰ πολεμήσῃ τὸν ἑωσφόρον, νὰ πολεμήσῃ τὸ θηρίον εἰς τὰ ἴδιά του κέντρα. Νὰ ἀφυπνίσῃ συνειδήσεις βεβαρημένας. Νὰ παρηγορήσῃ. Νὰ σπογγίσῃ δάκρυα. Νὰ ἀναπτερώσῃ τὸ φρόνημα, νὰ θερμάνῃ τὸ συναίσθημα τῶν πιστῶν, νὰ σταματήσῃ τὸ κῦμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ, νὰ ὑψώσῃ κέρασ χριστιανῶν Ὀρθοδόξων, νὰ πέσῃ ἐπὶ τέλους μαχόμενος διὰ τὴν Πίστιν. Ἴδου ἡ ἀποστολή του!

* * *

Καὶ τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ ἀποστολήν, ἐξεπλήρωσεν ὁ Ἅγιος. Διότι διὰ τοῦ πιστοῦ τούτου δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ συνειδήσεις ἀφυπνίσθησαν, καὶ τὸ φρόνημα ἀναπτερώθη, καὶ τὸ συναίσθημα ἐθερμάνθη, καὶ τὸ κῦμα τοῦ ἐξισλαμισμού ἐκόπασε, καὶ ἐγένετο γαλήνη. Πῶς; Ποία ἡ μέθοδος του; Ποία τὰ μέσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη διὰ τὸν ἅγιον σκοπὸν του;

1. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ποῖον κήρυγμα; Τὸ κήρυγμα ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἱεροκῆρυξ προσπαθεῖ νὰ θαμπώσῃ τοὺς ἀκροατὰς με ῥητορικὰ σχήματα-πυροτεχνήματα; Ποῖον κήρυγμα; Τὸ κήρυγμα ἐκεῖνο, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἱεροκῆρυξ ὁμιλεῖ εἰς γλῶσσαν ὑψηλὴν, ἀπρόσιτον καὶ ἀκατάληπτον ἀπὸ τὸν πολὺν λαόν; Ποῖον κήρυγμα; Τὸ κήρυγμα, τὸ ὁποῖον διαρκῶς κοινωνιολογεῖ καὶ οὐδέποτε ἀσχολεῖται με τὸ κυριώτερον τῶν θεμάτων, τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν; Ὁχι. Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Κοσμά εἶχε τὴν σφραγίδα τοῦ γνησίου ἀποστολικοῦ κηρύγματος. Ἐν πρώτοις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους: *ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα.* (Β' Κορ. 4, 13), εἶχε τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν του εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον ἄνδρα. Ὁ Κοσμάς ἐπίστευεν εἰς ὅλας τὰς σωτηριώδεις ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου. Ἐπίστευεν ἀκραδάντως. *Ἐγὼ -ἐκήρυττεν- ἐδιάβασα πολλὰ περὶ Ἑβραίων, ἀσεβῶν, αἰρετικῶν καὶ ἀθέων. Τὰ βάθη τῆς σοφίας ἠρεύνησα. Ὅλες οἱ πίστες εἶνε ψεύτικες. Τοῦτο*

ἐκατάλαβα ἀληθινά· μόνου ἢ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων εἶνε καλὴ καὶ ἀγία, τὸ νὰ πιστεύωμεν καὶ νὰ βαπτίζώμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... Τοῦτο σᾶς λέγω εἰς τὸ τέλος· νὰ εὐφραίνεσθε ὅπου εἴσθε Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, καὶ νὰ κλαίετε διὰ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς αἵρετικοὺς ὅπου περιπατοῦν εἰς τὸ σκότος. Καὶ τὴν πίστιν αὐτὴν ἐκήρυττε μὲ ἀπλότητα θαυμαστήν. Ἐκήρυττε τόσον ἀπλᾶ, ὥστε καὶ ἓνα παιδί ἀκόμα ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ. Ἐκήρυττε μὲ συναίσθησιν. Ἐκήρυττε μὲ δάκρυα. Ἐκήρυττε κάτω ἀπὸ τὴν σκιάν τοῦ Σταυροῦ. Ἐκοπτε τὸν πνευματικὸν ἄρτον εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ τὸν διένειμεν εἰς ὅλους, ὅπως ὁ ἱερεὺς μὲ τὸ ἅγιον κοχλιάριον μεταδίδει τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, τὸ τίμιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Ὅντως ἱερουργίαν ἐπετέλει κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον. Διὰ τῆς προσευχῆς, ἠνωμένος μὲ τὸν Θεόν, ἐγνώριζε τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεκενῶνει μὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν. Τὸ κήρυγμά του ἦτο μεταρσίωσις ψυχῶν. καὶ σήμερον ἀκόμη ὅποιος διαβάσει τὰς διδαχάς, τὰς ὁποίας διέσωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, αἰσθάνεται ὅτι μία δύναμις πνευματικὴ τὸν ἀρπάζει, τὸν ὑψώνει ὑπεράνω τῆς γῆς, καὶ μὲ πτέρυγας ἀετοῦ, μὲ πτέρυγας ἀγγέλου, τὸν μεταφέρει εἰς κόσμους πνευματικούς, καὶ ἀϋλους. Τοιαύτην ἦτο ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν προεκάλει τὸ ἀπλοῦν, ἀλλὰ πλήρες ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ παναγίου Πνεύματος κήρυγμα, ὥστε μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια οἱ ἀκροαταὶ

του παρεκάλουν νὰ μείνη εἰς τὸν τόπον, νὰ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν, καὶ κατὰ χιλιάδας, κλῆρος καὶ λαός, ἠκολούθουν αὐτὸν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἀποχωρισθοῦν τοιοῦτου ἀνεκτίμητου κήρυκος τοῦ Εὐαγγελίου, ὁδηγοῦ ψυχῶν.

2. Η ΚΑΤ' ΑΤΟΜΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὡς ἱεραπόστολος δὲν ἤρκεῖτο μόνον εἰς τὸ κήρυγμα, ὅπερ ἀπηύθηνε πρὸς χιλιάδας ἀκροατῶν. Πλὴν τοῦ γενικοῦ τούτου κηρύγματος, μιμητῆς τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου, τοῦ ἀϋλου, ὅστις κάμνων σύντομον ἀπολογισμὸν τοῦ ἀποστολικοῦ του ἔργου ἐν Ἐφέσῳ ἔλεγε: *Τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νοουθετῶν ἕνα ἕκαστον.* (Πράξ. 20, 31), ἀληθῆς ὁπαδὸς τοῦ Θεανθρώπου, ὅστις παρὰ τὸ φρέαρ Συχάρ ὡς ἀκροατήριον εἶχε μίαν καὶ μόνην ψυχὴν, τὴν Σαμαρείτιδα (Ἰωάν. 4, 7-27), ὁ Κοσμᾶς ἐδίδασκεν, ὅσον ἠδύνατο, καὶ ἰδιαίτερώς ἕνα ἕκαστον. Κατὰ τὰς ἀποστολικὰς του περιοδείας ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ποικίλης καταστάσεως ἄτομα, ἤνοιγε συζητήσεις καὶ μὲ πτωχοῦς, ἀλλὰ καὶ μὲ πλουσίους καὶ ἄρχοντας καὶ ἐξουσιαστὰς τοῦ καιροῦ ἐκείνου, καὶ μὲ ἀλλοπίστους ἀκόμη, μὲ ἕναν καὶ μόνον σκοπὸν, νὰ διαφωτίσῃ καὶ νὰ σώσῃ, νὰ ἐλκύσῃ ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ θαυμαστὸν φῶς πᾶσαν ψυχὴν. Εἶχε τὸ τάλαντον τοῦ λόγου, τῆς εὐκόλου καὶ ταχείας ἐπικοινωνίας μὲ τὰς ψυχὰς, κατεῖχε τὸ μυστικὸν νὰ ἀπαντᾷ εἰς ἕνα ἕκαστον ὅ,τι δι'

αὐτὸν ἦτο χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον καὶ νὰ πληροφορῇ τὸν νοῦν καὶ νὰ ἀναπαύῃ τὴν καρδίαν. Ὡς ἰατρὸς πολὺπειρος ἔκαμνεν ὀρθὴν διάγνωσιν τῶν πνευματικῶν νόσων καὶ ἐχορήγει ἐκάστῳ τὸ κατάλληλον φάρμακον εἰς δόσεις κανονικὰς.

Ἄς ἀναφέρωμεν δύο ἀνέκδοτα ἐκ τῆς ἱεραποστολικῆς τοῦ ζωῆς.

Ἐνας Μπέης ἦτο ἀσθενής, καὶ μὴ εὐρίσκων θεραπείαν εἰς αὐτοῦς, κατέφυγε εἰς αὐτόν. Ὁ Ἅγιος τὸν ἤκουσε μὲ προσοχὴν, καὶ κατόπιν σκέψεως τοῦ λέγει: *Ἐὰν θέλῃς νὰ θεραπευθῆς, τὸ πρῶτον ποὺ ἔχεις νὰ κάμῃς εἶναι νὰ παύσῃς νὰ πίνῃς ρακί* (Ὁ Μπέης ἦτο ἀλκοολικός). *Τὸ δεύτερον· ὅσας κακουργίας ἔκαμες, τόσας ἀγαθοεργίας νὰ κάμῃς. Καὶ τρίτον· νὰ δίδῃς πάντοτε ἐλεημοσύνην, τουλάχιστον τὸ 1/10 τῶν ἀγαθῶν σου.* Αὐτὰ τὰ φάρμακα συνέστησεν εἰς τὸν Μπέην. Ὁ Μπέης ἐστενοχωρήθη, ἰδίως διὰ τὸ πρῶτον φάρμακον, τὴν τελείαν ἀποχὴν ἀπὸ τὴν μέθην, ἀπὸ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ, ἀλλὰ τέλος ὑπεχώρησε καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ συνεμορφοῦτο πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἁγίου. Συνεμορφώθη καὶ ἐθεραπεύθη καὶ ἐγένετο θαυμαστής τοῦ Ἁγίου.

Ἄλλοτε πάλιν συνήνητησε ληστοσυμμορίαν, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὰ παλληκάρια ἦλθον καὶ ἠσπάθησαν τὴν χεῖρά του. Τόσον σεβασμὸν ἐνέπνεεν καὶ εἰς τὰς ἀγρίας αὐτὰς φύσεις. Τοὺς ἐδίδαξε καταλλήλως. Οἱ

λησται συνεκινήθησαν. Τὸ ἀποτέλεσμα· Ἐφησαν τὰ ὄπλα, καὶ ἄλλοι μὲν ἀπῆλθον εἰς μοναστήρια θρηνοῦντες διὰ τὰ κακουργήματα ποῦ εἶχον διαπράξει, ἄλλοι δὲ κατῆλθον εἰς τὴν πολιτείαν καὶ ἔζησαν ἡσυχον βίον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους προηγουμένως ἔκλεπτον καὶ ἐλήστευον.

Ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γενικοῦ κηρύγματος προσεκάλει ἓνα ἐκ τῶν ἀκροατῶν καὶ ἤνοιγε μετ' αὐτοῦ χαριέστατον διάλογον, προσπαθῶν διὰ ἐρωτήσεων νὰ πληροφορηθῆ ἂν καὶ κατὰ πόσον οἱ ἀκροαταὶ τοῦ ἐφήρμοζον τὴν βασιλικὴν ἐντολήν, τὴν ἐντολήν τῆς ἀγάπης, ἂν εἶχον τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησίον. *Θέλω -ἔλεγε- νὰ ζυγίσω τὴν ἀγάπη σας ἂν εἶνε γνησία...*

3. ΟΜΑΔΕΣ (πυρῆνες χριστιανικῆς μελέτης)

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς δὲν ἤθελε ἡ γενικὴ καὶ κατ' ἄτομον διδαχὴν τοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του νὰ λησμονηθῆ, δὲν ἤθελε ὁ πολῦτιμος σπόρος τῆς ἀληθείας νὰ ἀρπαχθῆ ἀπὸ τὰ ἐναέρια πνεύματα καὶ νὰ μὴν μείνη τίποτε ἀπολύτως εἰς τὴν μνήμην των. Ἦθελεν ἡ θεία διδαχὴ νὰ φυλαχθῆ εἰς τὸ βάθος τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀκροατῶν, ὡς μία διαρκὴς ὑπόμνησις τοῦ ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ των χρέους. Πρὸς τοῦτο προέτρεπεν, ἵνα οἱ ἀκροαταὶ τοῦ συγκεντρῶνται κάπου, καὶ ἀντὶ νὰ συζητοῦν ἀνωφελεῖς καὶ ματαίας συζητήσεις, συζητοῦν ἐπάνω εἰς τὸ κήρυγμα, εἰς τὰ θεῖα ῥητὰ τῆς

Γραφῆς, ποὺ αὐτὸς ἠρμήνευσεν. Ἴδου πὼς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐκφράζεται: *Τώρα καὶ ἐγὼ ἐδῶ ὅπου ἦλθα καὶ κοπιᾶζω εἶνε καλὸν νὰ μὴν δώσητε ὀλίγην παρηγορίαν, πληρωμήν; Καὶ τι πληρωμήν θέλω ἐγώ; Χρήματα; Καὶ τι νὰ τὰ κάμω; Ἐγὼ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ μήτε σακκούλα ἔχω, μήτε σπίτι, μήτε ἄλλο ῥάσο, καὶ τὸ σκαμνὶ ὅπου ἔχω ἰδικόν σας εἶνε, τὸ ὁποῖου εἰκονίζει τὸν τάφον μου. Ἐτοῦτος ὁ τάφος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ διδάξῃ βασιλεῖς, πατριάρχας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νέους καὶ γέροντας καὶ ὅλον τὸν κόσμον. Ἀνίσως καὶ ἐπερπατοῦσα διὰ ἄσπρα, θὰ ἦμουν τρελλὸς καὶ ἀνόητος. Ἀμὴ τι εἶνε ἡ πληρωμή μου; Νὰ καθήσετε ἀπὸ πέντε-δέκα νὰ συνομιλήτε αὐτὰ τὰ θεῖα νοήματα, νὰ τὰ βάλετε μέσα εἰς τὴν καρδίαν σας, διὰ νὰ προξενήσουν τὴν αἰώνιον ζωὴν... Τώρα ἀνίσως καὶ τὰ κάμνετε καὶ τὰ βάλλετε εἰς τὸν νοῦν σας, δὲν μὲ φαίνεται καὶ ἐμὲ τίποτε ὁ κόπος. Εἰ δὲ καὶ δὲν τὰ κάμνετε, φεύγω λυπημένος μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια.*

4. Η ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ (καλὰ ἔργα).

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς δὲν ἤθελε οἱ ἀκροαταὶ του νὰ μένουν μόνον εἰς τὴν θεωρίαν, εἰς τὰς ὠφελίμους συζητήσεις ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ τῶν θρησκευτικῶν βιβλίων, εἰς τὴν ξηρὰν ἐκπλήρωσιν τῶν τυπικῶν καθηκόντων των ὡς χριστιανῶν. Δὲν ἤθελε ἡ πίστις αὐτῶν νὰ εἶνε νεκρά. Τὴν ἤθελεν ζωντανήν, μυστικὸν μοχλὸν, κινητήριον δύναμιν διὰ πᾶν ὅ,τι ὠραῖον καὶ ὑψηλὸν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ. Ἦθελε τοὺς πιστοὺς πρωτοστατοῦντας εἰς πᾶν

ἔργον ἀγαθόν, ὅλους τοὺς ἀκροατὰς τῶν κηρυγμάτων του δημιουργοῦς καὶ ποιητᾶς, ἐκτελεστὰς δηλαδὴ ὅλων τῶν ἐντολῶν, τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ γίνουν οὗτοι ἄξιοι τοῦ θεοῦ μακαρισμοῦ: *Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.* (Λουκᾶ 11, 28).

Ἦκολούθει καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἴχνη τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν, ὅστις, γράφων πρὸς τὸν πιστὸν του μαθητὴν Τίτον, συνεμβούλευε τοῦτον διαρκῶς νὰ προτρέπη τοὺς πιστοὺς εἰς ἔργα ἀγαθὰ. *Μαυθανέτωσαν καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ᾧσιν ἄκαρποι.* (Τίτον 3, 14). Καὶ ὁ Ἅγιος Κοσμάς εἰς ἔργα χριστιανικῆς ἀγάπης διαρκῶς παρεκίνει τοὺς ἀκροατὰς του. Διότι εἶχε σπλάγχνα πατρικά. Ἐπόνει, συνέπασχε, συνεσταυροῦτο μὲ τὸν καθημερινῶς σταυρούμενον ἐπὶ μυριάδων σταυρῶν λαὸν τοῦ Κυρίου. Ἠσθάνετο τὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν, ὑλικὰς καὶ πνευματικὰς, ὡς ἰδίας ἀνάγκας, συνελάμβανε τοὺς ἥχους τῶν πόνων τῶν δυστυχούντων τῆς ἐποχῆς καὶ συγκεκριμένους ὁ ἴδιος ἐκ τῆς θεᾶς τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας μὲ τέχνην ὠμίλει, ἐπληττε τὰς χορδὰς τῶν καρδιῶν τῶν ἀκροατῶν του, προεκάλει τὴν συμπάθειαν, διήγειρεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τὰ φιλόφρονα αἰσθήματα καὶ μὲ γιγαντιαίαν δύναμιν, μὲ τὴν δύναμιν τῆς θείας χάριτος, ᾧθει τὸν λαὸν πρὸς ἔργα κοινῆς ἀγαθοεργίας.

Καὶ τί δὲν ἔπραξε ὑπὲρ τοῦ γένους ὁ κοινωφελέστατος οὗτος ἄνθρωπος!

Πρῶτον ἀγαθὸν ἔργον. Εἰς τὰ παλάτια τῶν μπέηδων καὶ τῶν πασάδων ὑπηρέτουν νεαραὶ χριστιαναὶ γυναῖκες (βάγιες), αἱ ὁποῖαι ἐγαλοῦχουν τὰ τέκνα τῶν τυράννων καὶ ἐκινδύνευαν νὰ παρασυρθοῦν εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν ἀκολασίαν καὶ τελείως νὰ ἀπωλεσθοῦν. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς κατῶρθωσε νὰ πείσῃ πολλοὺς Τούρκους νὰ ἐκδιώξουν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῶν τὰς τοιαύτας γυναῖκας, λέγων εἰς αὐτοὺς, ὅτι λόγῳ τῆς ἀκολασίας τῶν καὶ τοῦ μολυσμοῦ μὲ γυναῖκας ξένης θρησκείας θὰ ἐπισύρουν τὴν ὀργὴν τοῦ Οὐρανοῦ καὶ ἡ φυλὴ τῶν θὰ ἐξαλειφθῆ ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. *Ποῦ εἶνε –τοὺς ἔλεγεν- ἡ παλαιὰ σας δόξα; Δὲν εἶσθε σεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ Σουλεϊμάνη εἶχατε φθάσει μέχρι Βιέννης; Σᾶς ἐταπείνωσεν καὶ κατέστρεψεν ἡ ἀκολασίας σας. Μετανοήσατε, ἐκδιώξατε τὰς χριστιανὰς γυναῖκας.* Εἰς δὲ τοὺς χριστιανοὺς πάλιν ἔλεγεν, ὅτι δὲν πρέπει αἱ γυναῖκὲς τῶν νὰ γαλουχοῦν τουρκόπαιδα, ἵνα μὴν πάθουν ὅ,τι ἔπαθεν ἡ ὄρνις ἐκείνη τοῦ Αἰσωπείου μύθου, ἡ ὁποία ἐθέρμαινεν ὑπὸ τὰς πτέρυγας ὡὰ ὄφεως. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ζῶτον-Μολοττόν, συγγραφεὰ τοῦ λεξικοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων, κατόπιν δραστηρίων ἐνεργειῶν τοῦ Ἁγίου 1.500 γαλοῦχοι (παραμάνες) χριστιαναὶ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ὑπηρέτουν εἰς τὰ παλάτια τῶν πασάδων καὶ μπέηδων, ἀπηλευθερώθησαν καὶ ἠυλόγουν τὸν Ἅγιον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν.

Δεύτερον. Εἰς τὰ περισσότερα χωρία Ἑπείρου, Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας δὲν ὑπῆρχον κολυμβήθραι, καὶ ἡ βάπτισις τῶν νηπίων ἐγένετο ἀτελής, καὶ μεγάλη ἦτο διὰ τοῦτο ἡ εὐθύνη κλήρου καὶ λαοῦ. Ὁ Ἅγιος ἔφριξε διὰ τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν, νὰ μὴν βαπτίζονται κανονικῶς τὰ παιδιὰ τῶν Ὁρθοδόξων! Ἔπεισε τοὺς πλουσίους ὁμογενεῖς Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωαννίνων καὶ ἄλλων πόλεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ νὰ δώσουν διὰ τὴν κατασκευὴν κολυμβηθρῶν, καὶ οὕτω 4.000 χαλκωματένια κολυμβῆθραι κατεσκευάσθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῶν χωρίων ποὺ ἐστεροῦντο.

Τρίτον. Πολυπληθῆ περιεφέροντο εἰς τοὺς δρόμους τὰ ὀρφανὰ πεινασμένα, γυμνά, ἀξιοθρήνητα, τῶν ὁποίων οἱ ἥρωες πατέρες ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν τυράννων. Τίς περὶ αὐτῶν τῶν θυμάτων τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς θὰ ἐμερίμνα; Πάλιν ἡ ἀγάπη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς ἐθαυματούργει. Εἰς τὰς διδασκὰς του ἐσυνίστα θερμῶς εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, τοὺς ὅπωςδήποτε εὐποροῦντας, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀνδρόγυνα ποὺ δὲν εἶχον ἀποκτήσει τέκνα, νὰ προσλάβουν ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας των ἓνα ἢ δύο ὀρφανὰ παιδιὰ, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ πλουσίως θὰ ἐξεχύνετο εἰς τοὺς οἴκους των. Πόσα ὀρφανὰ καὶ πτωχὰ παιδιὰ δὲν ἐσώθησαν χάρις εἰς τὸ στοργικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ ἀποστολικοῦ ἱεροκλήρυκος!

Τέταρτον. Περιερχόμενος ὁ Ἅγιος τὴν ὑπαιθρον χώραν, μετὰ βαθυτάτης του λύπης διεπίστωνεν, ὅτι Ἑλληνικὰ σχολεῖα δὲν ὑπῆρχον. Ὅλοι σχεδὸν οἱ χριστιανοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν ἀγράμματοι, καὶ εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς εἰς κάθε χωρίον ἠριθμοῦντο οἱ γνωρίζοντες ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Μὲ πόσῃ θερμότητι ὠμίλει πρὸς τὸν λαὸν περὶ τῆς ἀξίας τῶν γραμμάτων, τῆς ἀναγκαιότητος τῆς χριστιανικῆς παιδείας καὶ ἀνατροφῆς τῆς νέας γενεᾶς, ἡ ὁποία ἀργότερον ἐδημιούργησε τὸ θαῦμα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. *Ἀνοίξατε σχολεῖα -ἐφώναζε παντοῦ- . Νὰ σπουδάσετε καὶ ἐσεῖς ἀδελφοί μου, νὰ μαυθάνετε γράμματα ὅσα μπορεῖτε. Καὶ ἂν δὲν ἐμάθατε οἱ πατέρες, νὰ σπουδάσετε τὰ παιδιὰ σας νὰ μαυθάνουν τὰ Ἑλληνικά, διότι καὶ ἡ Ἐκκλησίαν μας εἶνε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Καὶ ἂν δὲν σπουδάσης τὰ Ἑλληνικὰ ἀδελφέ μου, δὲν ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς ἐκεῖνα ὅπου ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία μας. Καλύτερον ἀδελφέ μου νὰ ἔχῃς Ἑλληνικὸν σχολεῖον εἰς τὴν χώραν σου, παρὰ νὰ ἔχῃς βρύσες καὶ ποτάμια, καὶ ὡσὰν μάθῃ τὸ παιδί σου γράμματα, τότε λέγεται ἄνθρωπος. Τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰς ἐκκλησίας· τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰ μοναστήρια.*

Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου 210 Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ἐκτίσθησαν, ὡς καὶ 1.100 ἄλλα κατώτερα σχολεῖα ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδιδάσκοντο οἱ Ἑλληνόπαιδες ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Φῶς ἔλαμψεν εἰς τοὺς ἐν τῷ ζοφερῷ σκότει τῆς ἀμαθείας καθημένους, φῶς Χριστιανικῆς παιδείας, τὸ

ὅποιον ἦναπεν ὁ πυρφόρος Ἅγιος. Ἐνας αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν τὴν ἔλλειπιν Ὑπουργείου Παιδείας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἀλλὰ θὰ ἐρωτήση τις, ποῦ εὔρισκε τὰ μεγάλα χρηματικὰ ποσά, τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἀνέργειαν καὶ λειτουργίαν τοσοῦτων σχολείων; Αὐτὸς ὁ ἴδιος χρήματα δὲν εἶχεν. Ἦτο πέννης, ἀκτήμων ὅπως ὁ Χριστός. Ἐγὼ ἀδελφοί μου -ἔλεγε- μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ Θεοῦ δὲν ἔχω μήτε σακκούλα, μήτε σπίτι, μήτε κασσέλλα, μήτε ἄλλο ράσο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ φορῶ, ἀλλὰ ἀκόμη παρακαλῶ τὸν κύριόν μου μέχρι τέλος τῆς ζωῆς μου νὰ μὲ ἀξιῶσῃ νὰ μὴν ἀποκτήσω σακκούλα, διότι ὡσὰν κάμνω ἀρχὴν νὰ παίρνω ἄσπρα εὐθὺς ἔχασα τοὺς ἀδελφούς μου καὶ δὲν ἤμπορῶ καὶ τὰ δύο, ἢ τὸν Θεὸν ἢ τὸν διάβολον. Καὶ ὅμως ὁ ἀκτήμων αὐτὸς καλόγηρος κατάρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ τεράστια ποσά. Πῶς; Ἀκούσατε! Ὁ ἀποστολικὸς ἱεροκήρυξ κατὰ τὰς περιοδείας, ἔβλεπεν ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν ὀπωσδήποτε εὐποροῦντων ἠγάπων τὴν πολυτέλειαν, ἐνεδύοντο μὲ μεταξωτὰ ἐνδύματα, καὶ ἐστολίζοντο μὲ δακτυλίδια, βραχιόλια, σκουλαρίκια, καδένες, ἐφόρουν εἰς τὴν κεφαλὴν ταινίας ἀπὸ χρυσὰ φλουριά. Πλοῦτος πολὺς εἰς τὰ χέρια, τὰ στήθη καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν πλουσίων γυναικῶν. Στολισμὸς ματαιότητος! Αἴ! Ὅλον αὐτὸν τὸν στολισμὸν τῆς ματαιότητος τὸν κατήργησεν ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Ὅλον αὐτὸν τὸν ἄχρηστον θησαυρόν, τὸ χρυσάφι, τὸ ἀσήμι,

τὰ πολύτιμα πετράδια μὲ τὴν διδαχὴν τοῦ κατὰ τῆς πολυτελείας ἔπεισε τὰς χριστιανὰς γυναῖκας νὰ τὸν παραδώσουν ὑπὲρ τοῦ Γένους, ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων. Καὶ τὸν παρέδωκαν! Οὕτω συνελέγησαν θησαυροί, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ ἰδιαίτερου ταμείου, τοῦ ταμείου τῶν ἐλεῶν. Ὑπὲρ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι μόνις ἤκουον τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου ἔσπευδον καὶ προσέφερον τὰ πολύτιμα στολίδια των, ὑπὲρ τῶν ἀξιοθαυμάστων αὐτῶν γυναικῶν ὡς καὶ τῶν ἄλλων συνεργατῶν τοῦ Ἁγίου, ὁ μνημονευθεὶς συγγραφεὺς ὑψώνει φωνὴν ἰκέτιδα πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου, καὶ λέγει τὰ ἐξῆς συγκινητικὰ λόγια: *Ἐμποροὶ, κτίσται, ἀγιογράφοι, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ κοσμικοὶ ἠκολούθου τοῦ Ἁγίου ἐκόλυνοντες τὴν σύστασιν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν γυναικῶν τῆς Ἡπείρου, αἱ ὁποῖαι ἔκτισαν 210 Ἑλληνικὰ Σχολεῖα μὲ τὴν ἀξίαν τῶν κοσμημάτων καὶ ἐπροίκισαν αὐτὰ μὲ τὸ περίσσευμα αὐτῶν, σωζόμενα ἕως τὴν σήμερον. Αἰωνία ἡ μνήμη χιλιάκις. (Ζώτου-Μολοττοῦ· Λεξικὸν τῶν Ἁγίων Πάντων, σελ. 620).*

Πέμπτον. Μὲ τὴν θερμὴν, τὴν πύρινην διδασκαλίαν, κατῶρθωσε νὰ καταργήσῃ τὰ παζάρια τῆς Κυριακῆς καὶ νὰ μεταφέρῃ ταῦτα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου πρὸς μεγάλην λύπην τῶν Ἑβραίων, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν ἐμίσησαν θανασίμως. Ἐδίδαξεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τῆς ἀξίαν τῆς Κυριακῆς ἡμέρας καὶ ἐκαυτηρίασε τοὺς βεβηλοῦντας τὴν ἀγίαν ταύτην ἡμέραν. Συνίστα τὴν

ἐργασίαν, νὰ καλλιεργοῦν ἐντατικῶς τὴν γῆν, ἰδίως δὲ νὰ φυτεύουν δένδρα. Ἐπιγραμματικῶς ἐκήρυττεν: *Ὅσοι δὲν ἀγαποῦν τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτά, θὰ ζοῦν φτωχικά.* Χάρις εἰς τὰς ἐντόνους συστάσεις τοῦ Ἁγίου χιλιάδες ἀγρίων δένδρων ἐνεβολιάσθησαν καὶ ἐγένοντο καρποφόρα.

5. ΘΑΥΜΑΤΑ-ΠΡΟΦΗΤΕΙΑΙ

Ἄλλ' ἡ μεγάλη ἐπίδρασις τοῦ Κοσμᾶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ πλήρως, ἐὰν δὲν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ κάποιο ἄλλο στοιχεῖο σπουδαίως συνήργει εἰς τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον τῆς ὅλης ἱεραποστολικῆς του ἐργασίας. Ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ τέλος τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου σημειώνεται: *Ἐκεῖνοι δὲ (οἱ Ἀπόστολοι) ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. Ἀμήν.* Καὶ τὴν διδαχὴν τοῦ Ἁγίου ἠκολούθουν σημεία. Διότι ὁ Ἅγιος εἶχεν ὄχι μόνον τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τὸ χάρισμα τοῦ ποιεῖν θαύματα καὶ προφητεύειν τὰ μέλλοντα.

* * *

Ἀγαπητοί! Τοιοῦτος ἱεραπόστολος, ἰσαπόστολος, ὅπως ψάλλει εἰς τὴν ἀκολουθίαν του ὁ ὑμνογράφος ἀνεδείχθη ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς. Τιμῶντας τὴν ἱεράν του μνήμην ἃς εὐχαριστήσωμεν ἐκ βάθους καρδίας τὸν Κύριον διὰ τὸν νεώτερον τοῦτον φωστῆρα τῆς

Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἃς ἀποδώσωμεν τιμὴν καὶ εἰς τοὺς παράγοντας, εἰς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνήργησαν εἰς τὸ σχέδιον τῆς θείας Προνοίας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἱεραποστολικῆς φυσιογνωμίας τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἄς ἀνταποδώσωμεν ἐν πρώτοις τιμὴν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι ἐκ νηπιακῆς ἡλικίας ἔθρεψαν αὐτὸν μὲ τὸ ἄδολον γάλα τῆς Ὁρθοδοξίας, εἰς τοὺς διδασκάλους ἔπειτα, τὸν σοφὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, εἰς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας καὶ ἀδελφοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐν μεσῷ τῶν ὁποίων ἐγυμνάσθη εἰς γενναῖον ἀγωνιστὴν τῆς Πίστεως· ἃς ἀποδώσωμεν τέλος τιμὴν εἰς τοὺς ἀοιδίμους ἐκείνους πατριάρχας Σεραφεῖμ καὶ Σωφρόνιον, οἱ ὁποῖοι τὸν προέτρεψαν εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον καὶ τὸν ἐφωδίασαν μὲ συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ὅλου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ τελευταία αὕτη βοήθεια ὑπῆρξεν ἀνεκτίμητος. Διότι ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ συστάσεως τοῦ Πατριαρχείου ὁ Κοσμάς θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ κινηθῆ εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα. Καὶ αὐτομάτως εἰς τὸν νοῦν μας ἔρχεται ἡ σκέψις· ἐὰν σήμερον ἔζη ὁ Ἅγιος Κοσμάς, θὰ ἐτύχχανε τοιαύτης πνευματικῆς ὑποστηρίξεως παρὰ τῶν ἀνωτάτων τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας ἀξιωματούχων; Πολὺ φοβούμεθα, ὅτι εἰς τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος δὲν ἐκολάκευε τὰς ἀδυναμίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, ἀλλ' ἤλεγχε τὸ κακὸν ὅπουδῆποτε καὶ ἐὰν

τὸ συνήντα, καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀρχιερατικὰς καὶ πατριαρχικὰς αὐλὰς, δὲν θὰ ἐδίδετο ἡ σχετικὴ ἄδεια τοῦ κηρύγματος. Θὰ διετάσσετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς μετανοίας του ὡς ταραξίας καὶ ἐπικίνδυνος!...

Ῥίπτων τις ἓνα βλέμμα εἰς τὴν σύγχρονον ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν θὰ ἀναστενάξῃ πικρῶς διὰ τὴν ἔλλειψιν ἱεραποστολικῶν μορφῶν, οἷος ἦτο ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Ἀλλὰ ἐὰν ἤθελεν ἐρευνήσῃ διατὶ ἡ ἔλλειψις αὕτη πολλὰ θὰ ἀνεκάλυπτε τὰ αἴτια· ἓνα δὲ ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, εἶναι ὅτι τοιαῦται ἱεραποστολικαὶ τάσεις ἀγνῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ὑποστηρίζοντο σήμερον, μάλλον δὲ καὶ καταδιώκονται. Καταδιώκονται παρ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι πρῶτοι αὐτοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνουν καὶ νὰ ἐνισχύουν. Εἶνε τοῦτο μία θλιβερὰ διαπίστωσις.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ. ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 381/1976 φύλλον τοῦ περιοδικοῦ· Χριστιανικὴ Σπίθα.

*Ὡστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ
πεπληρωκένοι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.
(Ῥωμ. 15, 19)*

24^η Αύγουστου, έορτή τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ. Ἡ έπέτειος αὕτη ὑπενθυμίζει έκτός τῶν ἄλλων καί τήν μαρτυρικὴν χώραν τῆς Β. Ἡπειροῦ, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸ δύο περίπου αἰῶνων ἀφῆκε τὴν τελευταίαν του πνοὴν ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Περὶ τῆς μαρτυρικῆς αὐτῆς χώρας, ὡς ἦτο καὶ ὡς εἶνε σήμερον, θὰ χαράζωμεν ὀλίγας γραμμὰς.

* * *

Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ἀνήκουσαν σήμερον εἰς τὴν Δημοκρατίαν(;) τῆς Ἀλβανίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας συμπεριλαμβάνετο εἰς μίαν μεγάλην περιοχὴν ἢ ὁποία ἦτο γνωστὴ εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ὡς Ἰλλυρία. Ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα θέματα τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπεξετείνετο κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀνδριατικοῦ πελάγους καὶ κατῳκεῖτο ἀπὸ ὄρεσιβίους, σκληροτράχηλους καὶ γενναίους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους δυσκόλους κατενίκησαν αἱ Ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες. Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἢ ἀρχαία Ἑλλάς εἶχεν ἐγκαταστήσει ἀποικίας ὡς τὴν Ἐπίδαμνην, ἢ ὁποία εἶχε καταστή τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν δύο ἑλληνικῶν πολιτειῶν, τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Κορίνθου. Ἀπὸ τότε ζωηρῶς εἶχον ἐντυπωθῆ τὰ ἴχνη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ ὁ ἐμφύλιος σπαραγμὸς τῶν Ἑλλήνων, κατὰρα προγονικὴ, δὲν ἀφῆκε νὰ σταθεροποιηθῆ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος. Μόνον μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνακαλύπτει

ἐκάστοτε ἢ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη μαρτυροῦν ὅτι κάποτε ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασεν ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Ἰλλυρία ἀναφέρεται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Τὴν ἀναφέρει ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, Ἀπόστολος Παῦλος. Γράφων οὗτος τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν ἐν τέλει ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἰλλυρίας. Ἴδου τὸ σχετικὸν χωρίον: *Ἔχω οὖν καύκησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν Θεόν, οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι οὖν κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς τὴν ὑπακοὴν ἐθνῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει Πνεύματος Θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.* (Ῥωμ. 15, 17-19).

Ὁ Παῦλος, ὡς χρυσαετός, ἐπέταξεν εἰς ἀνατολὴν καὶ δύσιν, διέδραμε χώρας ὀλοκλήρους καὶ μετέφερε παντοῦ τὸ μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Ἐφθασε, κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο, καὶ μέχρις Ἰλλυρίας. Καὶ ὅτι μὲν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐκήρυξεν εἰς τὴν Νικόπολιν (σημερινὴν Πρέβεζαν), πόλιν τῆς Ἠπείρου κειμένην εἰς τὰ κράσπεδα τῆς Ἰλλυρίας, εἶνε ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐν τῇ πρὸς Τίτον Ἐπιστολῇ, εἰς τὴν ὁποίαν γράφει: *Σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι* (Τι. 3 12). Ἀλλὰ ἐὰν ὁ Παῦλος ἐπροχώρησε εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ ἐπεριόδευσε εἰς τὰ σπουδαιότερας πόλεις τοῦ Ἰλλυρικοῦ, τοῦτο δὲν μαρτυρεῖται ἱστορικῶς. Εἰς τὸ ἀνωτέρω ὅμως χωρίον

στηριζόμενοι πολλοὶ παραδέχονται ἀρχαίαν παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον. Σημειωτέον, ὅτι εἰς μίαν παράλιον πόλιν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, τὸ Δυρράχιον, κατέληγεν ἡ περίφημος Ἑγνατία ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας ἐπεκοινώνει ἡ Ἀνατολή μὲ τὴν Δύσιν. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὰς ἀποστολικὰς του περιοδείας ἐπεσκέπτετο συνήθως τὰ κέντρα τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἐκεῖ ἠγωνίζετο νὰ ἰδρῦσῃ τὰς πρώτας Ἐκκλησίας, ἵνα ἐκεῖθεν ἀκτινοβολήσῃ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ τότε διατὶ νὰ μὴν παραδεχθῶμεν ὅτι καὶ εἰς τὸ Δυρράχιον, κόμβον συγκοινωνίας, εἰς αὐτοπροσώπως δὲν μετέβη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πάντος ὑπὸ τινος μαθητοῦ ἐκηρύχθη τὸ κήρυγμα τοῦ ἐσταυρωμένου Λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου. Ὁ δὲ μαθητὴς αὐτός, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶνε ὁ Τίτος. Αὐτὸς κατ' ἐντολὴν τοῦ Παύλου περιώδευσε τὴν Δαλματίαν, ἡ ὁποία συνώρευε μὲ τὴν Ἰλλυρίαν. (Β' Τιμ. 4, 10).

Ἀλλὰ ἀφήνοντες τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἔρευναν, τίς πρῶτος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, ἃς ἴδωμεν τὸ βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι ἡ Ἰλλυρία ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς χώρας τῶν Βαλκανίων, εἰς τὰς ὁποίας ἐσπάρη κατὰ τὸν πρῶτον ἀποστολικὸν αἰῶνα ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ λόγος δὲ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκαρποφόρησεν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας αὐτῆς ἀπέβαλον τὰ ἄγρια εἰδωλολατρικὰ ἥθη

καὶ ἔθιμά των, καὶ ἔγιναν πιστοὶ χριστιανοί. Ἦκμασεν ἐκεῖ ὁ Χριστιανισμὸς. Ἄνθη εὐώδη ἀγιότητος ἀνέδειξεν ἢ πρῶην χέρσος καὶ ἀγρία γῆ. Ὁ λόγιος ἱεροκῆρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πρεβέζης Ἀρχιμ. Φιλάρετος Βιτάλης, ἐρευνήσας ἐπιμελῶς τὰς ἀρχαίας πηγὰς, εὔρεν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῶν φοβερῶν διωγμῶν τῶν τριῶν πρώτων αἰῶνων, δώδεκα μάρτυρες τῆς περιφέρειας αὐτῆς ἔχυσαν τὸ αἷμά των ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ. Οὗτοι δὲ εἶνε· 1) Ἄστιος ἐπίσκοπος Δυρράχιου, 2) Ἐλευθέριος ἐπίσκοπος Αὐλῶνος, 3) Ἀνθία μήτηρ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, 4) Δάναξ ἀναγνώστης, 5) Δονᾶτος, 6) Θερίνος, 7) Ἰσαυρος, 8) Βασίλειος, 9) Ἰννοκέντιος, 10) Ἑρμείας, 11) Φῆλιξ καὶ 12) Περεγρίνος. (Ἰδὲ Ἀρχ. Φίλαρ. Βιτάλη· Ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὴν Βόρειαν Ἠπειρον καὶ τὴν Ἀλβανίαν. Ἀθῆναι 1974, σελ. 6).

Ἐνδοξος ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἰλλυρίας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα μὲ συγκίνησιν ἀνέφερεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτε καυχώμενος ἐν Κυρίῳ ἔρριπτεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν τότε ἱεραποστολικὴν του δρᾶσιν. Τῆς δὲ Ἰλλυρίας σημαντικὸν τμήμα ἦτο ὀλόκληρος ἢ σημερινὴ Ἀλβανία. Ἐπὶ αἰῶνας ἀναφέροντο καὶ ἤκμαζον αἱ ἐπισκοπαὶ Δυρράχιου, Ἀγχιάσμου, Ἀνδριανουπόλεως, Φοινίκης καὶ Βουθρωτοῦ, Ἅγιοι δὲ Ἱεράρχαι ἐκ τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἔλαβον μέρος εἰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους.

* * *

Ἦκμαζεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἰλλυρίας. Ἀλλὰ ἐὰν ἐκ τῆς ἐνδόξου ἐκείνης ἐποχῆς ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας, καὶ μάλιστα εἰς τὸν τελευταῖον αἰῶνα, αἴσθημα βαθυτάτης λύπης θὰ καταλάβῃ τὰς καρδίας μας.

Πολλὰ πλήγματα ὑπέστη ἡ Ἐκκλησία αὕτη. Τὸ πρῶτον πλήγμα ἦλθεν ἐκ δυσμῶν. Ἀπὸ ποῖον νομίζετε; Ἀπὸ εἰδωλολατρικὸν καὶ κοσμικὸν συγκρότημα; Ἀπὸ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευον εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν; Ὁχι. Ἦλθεν ἀπὸ τὸν παπισμὸν, τοῦ ὁποίου τινὲς τῶν ἡμετέρων, ἀγνοοῦντες τὴν ἱστορίαν, ἐπιζητοῦν τὴν φιλίαν καὶ συνεργασίαν ἐπὶ σκοπῷ ἐνώσεως, ἢ μᾶλλον ἀπορρόφησεως τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Παπισμὸς, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἦτο καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῆς Ὁρθοδοξίας. Δὲν εἶναι ἀπλὸ σχίσμα, ἀλλὰ αἵρεσις. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν ὁ παπισμὸς ἔχει δεῖξει σημεῖα τινὰ στροφῆς, ἀλλὰ ἡ στροφή αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ λογισθῇ ὡς βεβαία ἀπόδειξις ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων. Ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τοῦ ἀρνίου κρύπτεται τὸ θηρίον, ἐν ἐκ τῶν θηρίων τῆς Ἀποκαλύψεως. Σκληροὶ εἶνε οἱ λόγοι οὗτοι καὶ δυσάρεστοι εἰς τοὺς ἀντὶ πάσης θυσίας ἐπιζητοῦντας τὴν ἔνωσιν τῆς ὀρθοδοξίας μετὰ τοῦ παπισμοῦ. Ἀλλὰ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ρίπτουν ἐν βλέμμα εἰς τὸ

παρελθόν, τὸ μακρὸν καὶ τὸ ἐγγύς, ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ παπισμοῦ ὡς θηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως δὲν εἶνε ἄδικος.

Τοῦτο βλέπει τις σαφῶς μελετῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἰλλυρίας ἢ Ἀλβανίας. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτὴ χώρα ὑπέστη τὸ πρῶτον αὐτῆς πλήγμα ὑπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ παπισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατάρθωσαν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας ὠρισμένους ὀρθοδόξους τῶν βορείων ἐπαρχιῶν, καὶ ἰδίως τῆς περιφέρειας Σκόδρα, καὶ διὰ τῆς προσελκύσεως αὐτῶν εἰς τὸν παπισμὸν, προκάλεσαν ῥήγμα εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις, παρὰ τὰς ἐπιμόνους προσπάθειάς τοῦ Παπισμοῦ, οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἰλλυρίας (Ἀλβανίας) παρέμειναν κατὰ τὴν μεγίστην πλειονοψηφίαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Ἀλλὰ καὶ δεύτερον πλήγμα ὑπέστη ἡ Ἀλβανία, ὅχι ἐκ τῆς Δύσεως, ἀλλὰ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Ἦτο ὁ μωαμεθανισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τὸν 7^{ον} αἰῶνα. Τὸ ἀντιχριστιανικὸν τοῦτο σύστημα, ἐσημείωσε καταπληκτικὴν πρόοδον, ἢ ὁποῖα ὠφείλεται κυρίως εἰς τὸ γεγονός, ὅτι τὸ Κοράνιον, τὸ βιβλίον τοῦ μωαμεθανισμοῦ, κολακεύει ἐλεεινῶς τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ μάλιστα τὸ πάθος τοῦ σεξουαλισμοῦ, ὑπόσχεται παράδεισον σαρκικῶν καὶ ὑλικῶν ἀπολαύσεων, καὶ συνιστᾷ τὴν μάχαιραν ὡς μέσον διαδόσεως τῆς πλάνης.

Ὁ μωαμεθανισμὸς, ἐνέσπειρε τὸν φόβον καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς λαοὺς. Κατέκτησε τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ὑπερέβη τὴν Προποντίδα, ἔθεσε τὰς πόδας ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους, ἐκυρίευσεν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, καὶ ἐκεῖθεν ἐξώρμησεν πρὸς κατάκτησιν ὅλων ἐκείνων τῶν ἐδάφων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκυριάρχει ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Αἱ κτήσεις αὐτῆς, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, περιήρχοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ἡμισελήνου. Οὕτω τὸ θηρίον τοῦτο τῆς ἀβύσσου ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς ὀρεινῆς καὶ δυσπροσίτου Ἰλλυρίας. Ἀλλὰ ἐκεῖ συνήνησεν ἡρώϊκὴ ἀντίστασιν ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν πληθυσμὸν, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ὁποίου ἐτέθη ὁ ἐθνικὸς ἥρωϊς Γεώργιος Καστριώτης ἢ Σκεντέρμπεης. Οὗτος ὅτε ἦτο μικρὸς, συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ ἐξισλαμίσθη. Ἀλλὰ ὅταν ἠνδρώθη, κατώρθωσε νὰ θραύσῃ τὰ δεσμὰ του καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων του, εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Συγκροτήσας στρατὸν ἀξιόλογον, κατώρθωσε κατ' ἐπανάληψιν νὰ νικήσῃ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ ὄνομά του ἀπέβη θρυλὸς εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκεντέρμπεη (1468) οἱ Τούρκοι μετὰ μανίας ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ ἡρώϊκοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Ἰλλυρίας καὶ μὲ φοβερὰς πιέσεις κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσουν πολλοὺς ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ νὰ τοὺς κάμουν ὀπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ. Οἱ ἀλλαξοπιστήσαντες δὲ οὗτοι εἶνε οἱ Τουρκαλβανοί, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἀποστάται, ἔγιναν θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ παρὰ

τὰς πιέσεις αὐτάς, μέγα μέρος τῶν κατοίκων παρέμεινε πιστὸν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ πλῆθος χριστιανοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, προσέφεραν τὸ αἷμά των, ὡς ἱερὰν σπονδὴν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ διωγμὸς κατὰ τῆς Χριστιανωσύνης, συνεχίζετο διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μὲ τινὰς διακοπὰς, αἱ ὁποῖαι ὠφείλοντο εἰς τὰ φιλάνθρωπα καὶ ἐλεήμονα αἰσθήματα ὀρισμένων ἐκπροσώπων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁποίων, ἀκτῖνές τινες τῆς θείας ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, ἔρριπτον φῶς, καὶ ἐμετρίαζον τὸ ἀπαίσιον σκότος τοῦ μωαμεθανικοῦ φανατισμοῦ. Ἀλλὰ οἱ συμπαθῶς πῶς βλέποντες τοὺς χριστιανούς, ἀπειτέλουν ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος, ὁ δὲ κανὼν ἦτο ἢ διὰ παντὸς μέσου ἐξόντωσης τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Τὰ μικρὰ ἐκεῖνα διαλείμματα γαλήνης διεδέχοντο διωγμοὶ σκληρότεροι τῶν προηγουμένων. Ἀγριώτεροι δὲ ὄλων ἦσαν οἱ διωγμοί, οἱ ὁποῖοι ἐξέσπασαν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὰ Βαλκάνια κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

* * *

Μέσα εἰς τὸ σκότος ἐκεῖνο τῆς Τουρκοκρατίας, τὸ ὁποῖον διαρκῶς ἐξηπλώνετο καὶ ἔτεινε νὰ καλύψῃ ὅλα τὰ Βαλκάνια, ὡς ἄστρον τῆς αὐγῆς ἐνεφανίσθη καὶ ἔλαμψεν ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Μιμητῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, παντοῦ περιώδευε καὶ ἐκήρυττε

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ συχνότερον τὰ βήματά του ἔφερον εἰς τὰ μέρη ὅπου ὁ ἐξισλαμισμὸς ἠπειλεῖ νὰ ἐξαφανίσῃ τελείως τὸν Χριστιανισμὸν. Καὶ τὰ μέρη αὐτὰ ἦσαν ἡ Ἑπειρος, ἡ Ἀλβανία, ἡ παλαιὰ Ἰλλυρία, καὶ ἡ νότιος Σερβία.

Ὡς ἀετὸς χρυσαετὸς ἐπέταξε καὶ ἐκήρυξεν εἰς μέρη ὅπου δὲν ἠκούσθη φωνὴ ἱεροκήρυκος. Τί δὲ ἐκήρυττεν; Ὅ,τι ἐκήρυττεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἐκήρυττεν Ἰησοῦν ἐσταυρωμένον καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν. Ἐκήρυττεν, ὅχι μὲ θεολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν γλῶσσαν, ἀκατάληπτον εἰς τοὺς πολλούς, ἀλλὰ μὲ γλῶσσαν ἀπλῆν, μὲ εἰκόνας καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ἀγροτικὴν ζωὴν, μὲ ἱστορίας καὶ ἀνέκδοτα καὶ προφητείας ἀκόμη, ποὺ ἔκαμνον ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαόν. Ἐκήρυττε, καὶ οἱ λόγοι του πύρινοι ἐξήρχοντο ἀπὸ μίαν καρδίαν, ἡ ὁποία ἐφλέγετο ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον. Μαγνήτης τὸ ἀπλοῦν του κήρυγμα. Χιλιάδες λαὸς ἤκουε μὲ βαθυτάτην κατάνυξιν, καὶ ἀλλόπιστοι ἀκόμη, ἀξιωματοῦχοι τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἱκανοποιοῦντο ἀπὸ τὸ Κοράνιον, εἰλκύοντο ἀπὸ τὴν ἀπλῆν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἰς τὰ κηρύγματα του ἠγωνίζετο νὰ τονώσῃ τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν. Μὲ δύναμιν περιέγραφε τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως. Δὲν

ὕπάρχει -ἔλεγεν- ἄλλη πίστις ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν πίστιν τὴν ἰδικὴν μας.

* * *

Εἰς τὰ ἀπλᾶ ἀλλὰ πλήρη πνευματικῆς δυνάμεως κηρύγματα τοῦ νεωτέρου ἰσαποστόλου Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, τὰ ὁποῖα εἰς τινὰς περιπτώσεις συνώδευον καὶ θαύματα ἀκόμη, συνέρρεον πλήθῃ λαοῦ. Ὅταν ἀνεχώρει εἰς ἄλλον χωρίον, τὸν συνώδευε πλῆθος θαυμαστῶν, ἱερέων καὶ λαϊκῶν. Συγκινητικὴ θρησκευτικὴ διαδήλωσις, ἣ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην προσελάμβανεν ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ ἦτο ὡς μία δημοσίᾳ ὁμολογία πίστεως ἐν μεσῷ τῶν ἄλλοθρήσκων. Ἀλλὰ καὶ Τοῦρκοι καλοπροαίρετοι, ὅπως εἶπομεν ἤκουον μὲ συγκίνησιν τὴν ἱεράν του διδασκαλίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Κούρτ πασᾶς, ὁ ἀνώτερος διοικητῆς τῆς Ἀλβανίας, ἔχων ἔδραν τὸ Βεράτι, κατ' ἀρχὰς εὐμενῶς διετέθη ἔναντι αὐτοῦ. Ἔβλεπεν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ θεῖον ἄνδρα. Καὶ ὡς ἄλλοτε ὁ Ἡρώδης ἤκουεν ἠδέως τῶν ῥημάτων τοῦ Ἁγίου Κοσμά. Ἐκδηλώνων δὲ τὴν ἐκτίμησιν του πρὸς τὸν Ἅγιον Κοσμάν, τοῦ ἐχάρισε σκαμνίον, δηλαδὴ ἔδραν, ἵνα ἐπ' αὐτοῦ ἀνερχόμενος ὁ διδάσκαλος, κηρύττῃ πρὸς τὰ πλήθη. Ἀλλ' ὅπως ὁ Ἡρώδης, ὑποχωρῶν εἰς ἀπαιτήσεις τῆς αἰσχρᾶς ἐκείνης γυναικός, τῆς Ἡρωδιάδος, διέταξε τὸν φόνον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, οὕτω καὶ ὁ Κούρτ πασᾶς, ὑποχωρῶν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι ἔπνεον μένεα κατὰ τοῦ Ἁγίου

διὰ τὸ κατ' αὐτῶν κήρυγμά του, καὶ ἱκανὸν ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαβῶν, διέταξε τὸν φόνον τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ἀπίστευτα τὰ ἤθη τῶν ἀρχόντων, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ εἶνε ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι.

Εἰς μίαν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ἐπιγείου του ζωῆς, ὅτε ὁ Ἅγιος εἶχε φθάσει μέχρι Τεπελενίου, μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τὸν ἤκουον ἦτο καὶ ἓνας νεαρὸς Τουρκαλβανός. Ἦτο ὁ μετὰ ταῦτα περιβόητος Ἀλῆς πασᾶς. Οὗτος ἐκ περιεργείας παρηκολούθησε τὸν Ἅγιον. Πρὸς αὐτὸν κάποιαν στιγμήν ἐστράφη ὁ Ἅγιος καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς προφητικὰ λόγια: *Θὰ γίνῃς μέγας ἄνθρωπος· θὰ κυριεύσῃς ὅλη τὴν Ἀρβανιτιά, θὰ ὑποτάξῃς τὴν Πρέβεζαν, τὴν Πάργα, τὸ Σούλι, τὸ Δέλβινο, τὸ Γαρδίκι καὶ αὐτὸ τὸ τάχτι τοῦ Κοῦρτι πασᾶ. Θὰ ἀφήσῃς μέγας ὄνομα σὴν οἰκουμένην. Αὐτὴ εἶνε ἡ θέλησις τῆς θείας προνοίας. Ἐνθυμοῦ ὅμως εἰς ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας σου νὰ ἀγαπᾶς καὶ νὰ ὑπερασπίζεσαι τοὺς χριστιανούς, ἂν θέλῃς νὰ μείνῃ ἡ ἐξουσία στοὺς διαδόχους σου.* Ὅτε δὲ ὁ νεαρὸς ἐπρόκειτο νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸν Ἅγιον Κοσμά ἠρώτησε καὶ πάλιν γιὰ τὸ μέλλον του καὶ συγκεκριμένως ἂν θὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ὁ Ἅγιος Κοσμάς ἀπήντησε: *Καὶ σὴν Πόλιν θὰ πᾶς, μὰ μὲ κόκκινα γένεια.* Προφητικὸς ἦτο ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ Ἁγίου, τὸν ὁποῖον δὲν κατενόησεν ὁ νεαρὸς. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς,

κηρυχθεὶς ἐν τέλει ἐχθρὸς τοῦ Σουλτάνου ἀπεκεφαλίσθη, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ αἱματόβρεκτος ἐστάλη εἰς τὴν Πόλιν ὡς δῶρον εἰς τὸν σουλτάνον. Ὅντως ἐπῆγεν εἰς τὴν Πόλιν μὲ κόκκινα γένεια. Νεκρὸς καὶ ἠτιμασμένος.

Ἀκροαταὶ ἢ μᾶλλον μαθηταὶ τῶν κηρυγμάτων τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἦσαν καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ κλέφται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὅποιοι κατήρχοντο ἐκ τῶν κρησφυγέτων καὶ ἤκουον τοὺς λόγους τοῦ θαυμαστοῦ ἱεροκήρυκος. Εἰς ἰδιαιτέρας πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίας, ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἀναμφιβόλως ἔσπειρε τὸν σπόρον τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἡ ὁποία θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τοῦ θείου κηρύγματος, καὶ τῆς πιστῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐγίνετο μεγάλη καὶ ἔνδοξος. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλλόφυλοι, ἀκούοντες τὴν ἁγίαν διδασκαλίαν καὶ βλέποντες τὴν λαμπρὰν ζωὴν τῶν χριστιανῶν θὰ εἰλκύοντο εἰς τὴν πίστιν, θὰ ἐγίνοντο καὶ αὐτοὶ χριστιανοί. Αὐτὸς ἦτο ὁ μέγας ὄραματισμὸς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ἐπίστευεν ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἰς τὴν θεϊαν ἀποστολὴν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ ἡ Ἑλλὰς. Προεφήτευσεν τὴν προσεγγίζουσαν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος. Εἰς τὸ χωρίον Τσαραπλανᾶ τῆς Ἡπείρου ἀτενίζων ὁ Ἅγιος τὴν σχισμὴν ἐνὸς πελωρίου πλατάνου, εἶπε: *Τὰ βάσανα εἶνε ἀκόμη πολλά. Θυμηθῆτε τὰ λόγια μου. Προσεύχεσθε, ἐνεργεῖτε καὶ ὑπομένετε στερεά· ἕως*

ὅτου κλείση αὐτὴ ἡ πληγὴ τοῦ πλατάνου, τὸ κωριό σας θὰ εἶνε σκλαβωμένο καὶ δυστυχισμένο. Ἡ σχισμὴ ἐκλείσε τὸ 1912, τὸ ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπηλευθερώθη ἡ Ἥπειρος. Ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς προφητείας ταύτης ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἶπε καὶ ἄλλας προφητείας. Μερικαὶ ἐξ αὐτῶν εἶνε καταπληκτικαὶ διὰ τὴν ἐπαλήθευσίν των, ὡς εἶνε αἱ περὶ τηλεγράφου, αὐτοκινήτου, ἀεροπλάνου καὶ ἐτέρων ἐφευρέσεων προφητεῖαι. Ἀναμφισβητήτως ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς εἶχε τὸ προφητικὸν χάρισμα.

Κήρυγμα, ὡς ἦτο τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, κήρυγμα ἀπλοῦν, ζωηρόν, ἐλεγκτικόν, προφητικόν, κήρυγμα τὸ ὁποῖον συνώδευεν ἡ θαυματουργὸς δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐδημιούργει, ὡς ἦτο ἐπόμενον, πνευματικὸν σεισμόν. Προλήψεις, δεισιδαιμονίαι, πλάνα καὶ αἵρέσεις, ἐρρίζωμένα κακία καὶ ἐλαττώματα, ποὺ ἀπετέλουν τὸ σύγχρονον καθεστὼς τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἁμαρτίας, ὑπὸ σφοδρὰ πλήγματα τοῦ θείου κηρύγματος ἐκλονίζοντο καὶ ἐπιπτον, καὶ μιὰ νέα ζωὴ ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἀρετῆς ἤρχισεν νὰ ἀναθάλλῃ εἰς τὴν χέρσον ἐκείνην γῆν.

Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν κηρύκων, τοὺς ὁποίους ἀποστέλλει ὁ Θεὸς εἰς δυσκόλους στιγμὰς, ἵνα, ὡς λέγει ἡ προφητεία τοῦ Ἱερεμίου: *διπλοῦν ἔργου ἐπιτελέσουν, τὸ ἐκκριζώνειν καὶ τὸ φυτεύειν.* (Ἱερ. 1, 10).

Ἐκριζωτῆς καὶ φυτοκόμος ὑπῆρξεν ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Τὸν ἀπέστειλεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὑπόδουλον Γένος διέτρεχε τὸν φοβερὸν κίνδυνον τοῦ ἐξισλαμισμοῦ. Χάρις εἰς τοὺς ἀτρύτους κόπους καὶ ἀγῶνάς του, εἰς τὴν πάλαι ποτὲ Ἰλλυρίαν καὶ νῦν Ἀλβανίαν, καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον, δύο καὶ πλέον ἑκατοντάδες χιλιάδες ψυχῆς παρέμειναν πισταὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν. Τὸ κήρυγμά του ἐρρίζωσε εἰς τὰς ψυχάς, καὶ καμία δύναμις δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἐκριζώσῃ. Τὸ ὄνομά του ἔγινε θρῦλος. Τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον. Δάκρυα φέρει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πιστῶν. Πρὸ ἑκατῶν περίπου ἐτῶν, ὡς ἀνέγραψε τότε περιοδικὸ τῶν Ἀθηνῶν, συγγραφεὺς τις εἶχε ἐπισκεφθῆ τὸ Γηροκομεῖον τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἠρώτησεν ἑκατοντούτην γέροντα, τί ἐξ ὅλων ὅσα ἤκουσε καὶ εἶδεν εἰς τὴν μακρὰν του ζωὴν, τοῦ ἔκαμε ἐντύπωσιν. Καὶ ὁ γέρον ἀπήντησεν: *Ὅταν μικρὸς ἄκουσα τὴν διδασχὴ τοῦ Πάτερ Κοσμά, καὶ φίλησα τὸ χέρι του.*

Νέος Παῦλος ἀνεδείχθη ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Οὕτω πως τὸν ἐγκωμιάζει τὸ δοξαστικὸν τῶν αἰνῶν τοῦ ὀρθρου τῆς ἐορτῆς του.

* * *

Δυστυχῶς, ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ἡ ἐκλεκτὴ αὐτὴ χώρα, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἐκοπίασεν ὁ Ἅγιος Κοσμάς,

μένει ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πατρίδος. Τὸ ἄστρο τῆς ἐλευθερίας τρεῖς φορές ἐφάνη καὶ ἔλαμψεν εἰς τὴν μαρτυρικὴν αὐτὴν γῆν. Ἡ πρώτη φορὰ ἦτο τὸ 1912, ὅτε τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας ἐξώρμησαν καὶ κατέλαβον ὁλόκληρον τὴν Βόρειον Ἡπειρον. Ἡ δευτέρα φορὰ ἦτο τῷ 1916, ὅτε ἡ Ἑλλὰς συμμετέχουσα εἰς τὸν Α΄ παγκόσμιον πόλεμον, ἐξώρμησε καὶ κατέλαβε καὶ πάλιν τὴν Βόρειον Ἡπειρον. Ἡ δὲ τρίτη φορὰ, ἡ καὶ ἐνδοξοτέρα, ἦτο τῷ 1940-41, ὅτε κατὰ τὸν ἐλληνοϊταλικὸν πόλεμον τὰ ἡρωϊκὰ τάγματα τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος ἐνίκησαν τὸν Γολιάθ, τὸν Ἰταλὸν δικτάτορα, καὶ μὲ ὀρμὴν ἀκάθεκτον κατέλαβον ὅλην τὴν ἱερὰν γῆν τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ αἵματός του καθηγίασεν ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν οἱ ὑπόδουλοι χριστιανοὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου, τῆς Κορυτσᾶς, τῆς Χειμάρρας καὶ ἄλλων πόλεων καὶ χωρίων ὑπεδέχθησαν τοὺς ἥρωας ἐλευθερωτάς. Καὶ ἠλπιζον ὅτι τὴν φορὰν αὐτὴν μόνιμος πλέον θὰ ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἠλπιζον, ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τοῦ Β΄ παγκοσμίου πολέμου, ἡ μικρὰ αὕτη γωνιὰ τῶν Βαλκανίων, θὰ ἀπεδίκετο ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἐχάρισεν εἰς τοὺς συμμάχους τὴν πρώτην λάμψιν τῆς νίκης. Ἀλλὰ δυστυχῶς, αἱ ἐλπίδες αὗται διεψεύσθησαν. Ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ Βορρᾶ, ἡ Ῥωσία, διὰ τοῦ στόματος τοῦ Στάλιν, ἀντέταξε τὸ ὄχι εἰς τὴν δικαίαν αὐτὴν ἀπαίτησιν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν ἄρνησιν αὐτὴν, συνηυδόκησαν δυστυχῶς καὶ

αἱ ἄλλαι λεγόμεναι Μεγάλαι Δυνάμεις, καὶ οὕτως ἡ Βόρειος Ἡπειρος παρέμεινεν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔκτοτε ὑπήχθη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ νέον καθεστῶς, ἐκήρυξεν ἀπηνῆ διωγμὸν ἐναντίον τῆς θρησκείας. Ἐνοχλεῖται καὶ μόνον ἀκοῦον τὴν λέξιν Θεός. Εἶναι ἡ ἀγριωτέρα ἐμφάνισις ἀθεϊστικοῦ κράτους ἐν τῇ συγκρόνῳ ἐποχῇ. Ἰδίως ὁ διωγμὸς ἐστράφη ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι ἐπὶ αἰῶνας διετήρησαν τὴν θρησκευτικὴν τὴν πίστιν. Θλιβεραὶ εἶνε αἱ ἐκεῖθεν πληροφορίες. Ὁ γέρον Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Δαμιανός, ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ. Ἰερεῖς ἐφυλακίσθησαν, ἐξωρίσθησαν, ἐξετελέσθησαν ὡς δῆθεν ἀντιδρῶντες. Ναὶ περιλαμβροὶ εἰς Ἀργυρόκαστρον, Κορυτσᾶν καὶ ἄλλας μεγάλας πόλεις ἢ χωρία, ἢ κατηδαφίσθησαν, ἢ μετατράπησαν εἰς ἀποθήκας, λέσχας, κέντρα διασκεδάσεως, καὶ οὐδαμοῦ διὰ τῆς καθαγιασθείσης διὰ τοῦ αἵματος τῶν Μαρτύρων καὶ ἡρώων γῆς ἀκούεται ἡ φωνὴ Ὁρθοδόξου ἱερέως. Βαπτίσεις ἀπαγορεύονται.

Ἐσχάτως δε, ὡς ἀνεγράφη εἰς τὸν τύπον, οἱ χριστιανοί, ὑποχρεώθησαν ἐντὸς τακτῆς προθεσμίας νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ χριστιανικὰ τῶν ὀνόματα μὲ ὀνόματα τῆς ἀρεσκείας τοῦ ἀθέου καθεστώτος. Γενικῶς πᾶν ὅ,τι ὑπενθυμίζει χριστιανισμόν, πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ἐν τῷ ἀθέῳ καθεστώτι τοῦ Ἐμβερ Χότζα.

Ἐν τούτοις, ὡς πληροφοροῦμεθα, οἱ ἐκεῖ Ὁρθόδοξοι χριστιανοί, παραμένουν πιστοὶ εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν των συγκεντρωμένοι ἀκούουν τὴν θείαν λειτουργίαν ἐκ τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, τολμηροὶ χριστιανοὶ νέοι, ἔρριψαν εἰς τοὺς πόδας τῶν ἀθῶν τὰ φλούδια κοκκίνων ἀυγῶν τῆς Ἀναστάσεως! Καὶ οὕτως ἀποδεικνύουν, ὅτι εἶνε γνήσια παιδιὰ τοῦ Ἱεραποστόλου τῶν Βαλκανίων, Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ.

* * *

Ἀλλὰ ἡ ἑλληνικὴ πατρίς, ἡ ὁποία πληροφορεῖται τὰ φοβερὰ γεγονότα, τι πράττει διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους αὐτοὺς χριστιανοὺς τῆς Βορείου Ἡπείρου; Ἡ γείτων Τουρκία, διὰ τὴν πυρπόλησιν ἑνὸς τουρκικοῦ σχολείου τῆς Θράκης, προβαίνει εἰς ἔντονον διαμαρτυρίαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ δὲ Ἑλλὰς τί ποιεῖ διὰ τὸν διωγμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ Βορείῳ Ἡπείρῳ; Δυστυχῶς τὸ Κράτος, ὑπηρετοῦν εἰς σκοποὺς καθαρῶς οἰκονομικοὺς καὶ ἐμπορικοὺς, συνάπτει συμφωνίας μὲ τὰς γείτονας χώρας ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὰ ὕψιστα, ὡς εἶνε ἡ ἐλευθέρη ἄσκησις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων Χριστιανῶν ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ.

Τὸ Κράτος μας ἀδιαφορεῖ. Οἱ δὲ νέοι τῆς Ἑλλάδος μένουν ἀδιαφώτιστοι καὶ ἀκαθοδήγητοι ἐπὶ τῶν ὑψίστων θεμάτων. Ἔρμαια ἀναρχικῶν καὶ ἀντιχριστιανικῶν ιδεολογιῶν, εἶνε ἔτοιμοι νὰ

κατέλθουν εἰς τὰ πεζοδρόμια διαμαρτυρόμενοι διὰ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τῶν κατοίκων τῆς Χιλῆς ἢ ἄλλης τινὸς χώρας τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀσίας. Ἀλλὰ διὰ τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τὰ ὁποῖα τόσον βαναύσως καταπατεῖ τὸ ἄθεον καθεστὼς τοῦ Ἐμβέρ Χότζα ἐν Ἀλβανία, οὐδεμία φωνή!

Ὑπὸ πάντων λοιπόν, ἐγκαταλείφθησαν οἱ ἥρωες ἀδελφοί μας τῆς Βορείου Ἡπείρου; Ἀλλὰ ἐκείνη, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχὴν φαίνεται ἀποῦσα κατὰ τὰς τραγικὰς στιγμὰς ποὺ διέρχεται ἡ Πατρίς, εἶνε ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχε συνέλθει μὲ ἓνα μόνον θέμα, τοὺς διωγμοὺς τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ, αἰρομένη δὲ ὑπεράνω τῶν ἀθλίων πολιτικῶν σκοπιμοτήτων τῆς ἐποχῆς μας νὰ ἐκδώσῃ ἔντονον διαμαρτυρίαν πρὸς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τοὺς σατανικοὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν χριστιανῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἡ σημερινὴ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας, περὶ ἄλλα μικρὰ μεριμνᾷ καὶ τυρβάζει. Ὡς γράφει εὐθαρσῆς ἐπίσκοπος τοῦ Βορρᾶ, οὐδεμία ἔξαρσις, οὐδεμία συγκίνησις, οὐδεμία πνοή...

Ἀλλὰ ὅ,τι δὲν πράττει ἡ Ἱεραρχία ἐν τῷ συνόλῳ της ἂς πράξουν τουλάχιστον οἱ ἐπίσκοποι τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, οἱ ὁποῖοι γειτνιάζουν μὲ τὴν μαρτυρικὴν αὐτὴν χώραν καὶ αισθάνονται ἐντονότερον τὸν πόνον καὶ τὸν κλαυθμὸν τοῦ

Ὁρθοδόξου λαοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἄς κινηθοῦν λοιπόν, καὶ ἄς καλέσουν τὸν Ὁρθόδοξον λαόν, εἰς πάνδημον συλλαλητήριον, διὰ νὰ ἀκουσθῇ βροντόφωνος ἢ διαμαρτυρία τῆς χριστιανικῆς μας Πατρίδος, ἢ ὁποία ὑπὲρ τοὺς ἐμπορικοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τὰς πολιτικὰς σκοπιμότητας θέτει τὴν Ὁρθόδοξον Πίστιν· τὴν πίστιν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ Ἔθνος μας ἀνέστη ἐκ τῆς δουλείας, καὶ χάριν τῆς ὁποίας ἀξίζει καὶ ν' ἀποθνήσκωμεν.

